No. 16. Donderdag 20 April 1922. 22ste Jaargang.

Ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. TEL. 4519. POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederland tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574; in Nederlandsch-Indië tot den Hoofdvertegenwoordiger te SOLO.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Tel. Interc. 474 en 475. Postgiro No. 1726), beiden DEN HAAG.

Figuren uit onze Koloniale Historie.

WILLEM USSELINX.
1567—1647?

Het is niet alleen naar het Oosten geweest, dat de expansiezucht onzer Groote Republiek zich richtte. Als van zelf moesten ook de Spaansch-Amerikaansche koloniën, die zooveel dichterbij lagen, de aandacht trekken. Reeds in 1578 wees admiraal Bloys van Treslong op de Spaansche zilvervloten en sedert was de vaart naar de West even druk als op de Oost. Aan de Oostkust van N.-Amerika legde men de kolonie Nieuw-Nederland aan en Hudson ontdekte in 1609 de baai naar hem genoemd.

Het is dus geen wonder, dat het denkbeeld ontstond een W. I. C. op te richten, gelijk er, sedert 1602, een V. O. I. C. bestond. Aan de oprichting dier W. I. C. nu is verbonden de naam van *Willem Usselinx*, hoewel hij er de stichter niet van geweest is. Hij was van het in 1621 verleende octrooi de vijand. Maar het denkbeeld over den handel en kaapvaart op de West, hetzelfde althans, als van Oldenbarnevelt deed voor de Oost, is van hem.

„De Brabantsche uitgewekene Willem Usselinx" — zegt Busken Huet — „heeft gedurende het grootste gedeelte van zijn tachtigjarig leven voor eene „Compagnie geijverd, welke noch het oorlogvoeren „met het handeldrijven paren, noch een volstrekt „monopolie uitoefenen, noch haar gezag op den „grondslag van den schrik der wapenen vestigen, „noch ten aanzien der participaties een stelsel van „geheimhouding volgen, noch in zichzelve eene „aristocratische Republiek in de reeds zoo aristo- „cratische der Geunieerde Provinciën vormen zou, „maar, met geringe afwijkingen, geschoeid zou zijn „op de leest van hetgeen naar de meest geavan- „ceerde, de meest democratische, de meest vrijzin- „nige ekonomische begrippen dier dagen gevorderd „werd [1])."

• • •

Ziedaar het geheim van Usselinx' illusiemislukking genoemd. Usselinx wilde het voor zijn dagen onmogelijke. Coen, wiens Compagnie het tegendeel was, steeg tot grooten roem. Usselinx wilde scheiding van handel en staatkunde en dat was naar de begrippen van toen — en van thans — onmogelijk.

Geboren te Antwerpen 1567, verlaat Usselinx om geloofsvervolging in 1585 de stad zijner inwoning en wordt handelsagent van Antwerpsche huizen in Spanje, Portugal en op de Azoren. Zes jaren later vinden wij hem terug als een vermogend jongmensch te Amsterdam van streng Calvinistisch geloof. Toen reeds droeg hij met zich om het plan om den Koning van Spanje de wereldheerschappij te ontwringen. En het middel daartoe zal zijn: eene uitgebreide vestiging in West-Indië. Hij huldigde daarbij, naast vrijzinnige koloniale begrippen, „een

[1]) Litt. Fant. en Kritieken. V. Willem Usselinx.

groote mate van kerkelijke onverdraagzaamheid".

Herhaaldelijk heeft Usselinx gepubliceerd wat hij op koloniaal gebied tot stand wilde brengen. In een concept-octrooi, door vlugschrift op vlugschrift toegelicht, gaf hij de grondslagen aan, waarop, naar zijn meening, een handelscompagnie moest worden opgericht. Volgens Busken Huet beging hij daarbij de volgende fouten:

„In de eerste plaats begreep hij niet, dat het niet aanging het bekeeringswerk onder die vreemde volken, waarmede wij in handelsovereenkomsten geraakten, zoo sterk op den voorgrond te stellen. Daarna was het een dwaling van hem, dat hij eischte, dat eene compagnie, zooals hij zich die dacht, voortdurend rekening en verantwoording kon doen aan hare aandeelhouders. Geheimhouding was, hoevele misbruiken daardoor ook ontstonden, door den strijd dien een dergelijke compagnie te voeren had, noodzakelijk. Daarvoor had zij te veel het karakter van oorlogvoerende mogendheid."

De onmogelijke eisch van scheiding tusschen handel en staatkunde hebben wij al aangewezen.

* * *

Intusschen blijft de figuur van Usselinx belangrijk, omdat hij de apostel is geweest van koloniale denkbeelden, die eerst in onzen tijd tot uitvoering konden komen. Hij kwam daarmede meerdere eeuwen te vroeg en zoo is het dan geen wonder, dat zijn leven een mislukking werd. De herinnering verwijlt ongaarne bij het schouwspel van verstompte geestvermogens, verzwakt eergevoel, miskende schranderheid en vernietigd aanzien van dien Willem Usselinx, wiens ster vijftig jaren te voren zoo glansrijk en zoo veelbelovend was opgegaan. (B. H.). Zoowel de plaats waar, als het jaar, waarin hij gestorven is, zijn onbekend.

* * *

De feiten van zijn levensloop zijn in verband daarmede en ook op zichzelf belangwekkend.

Reeds vroeg ontwerpt hij (1600, 1604) zijn plan tot stichting van een groote compagnie. Kooplieden en regenten, Staten, Oldenbarnevelt en Maurits toonen meermalen er ooren voor te hebben. Maar in 1609 springt het af. Oldenbarnevelt wil den vrede met Spanje en Spanje wil geen samentrekking van de krachten, die, nu verspreid in de West, het al genoeg schade toebrengen.

De zaak was voorloopig afgesprongen. Usselinx bemoeit zich daarop met de droogmakerij van de Beemster. Maar ofschoon een groot deel van zijn kapitaal daarin beleggend, verliest hij zijn geliefkoosde koloniale plannen niet uit het oog. Hij verzaakt er zelfs zijn eigen belangen door en gaat ongeveer 1614 failliet.

Eindelijk wordt er in 1621 een West-Indische Compagnie opgericht. Maar het octrooi daarvan is ingericht naar het model der V. O. I. C. Van al zijn voornaamste denkbeelden was geen enkel aangenomen.

Toen wendt Usselinx zich naar Duitschland, Denemarken en ten slotte naar Zweden. Gustaaf Adolf en Oxenstierna gaan op zijn plannen in. In 1627 wordt er een Zweedsche Zuidzee-Compagnie opgericht, geheel volgens Usselinx' denkbeelden. Maar feitelijk heeft die compagnie nooit naar buiten gewerkt. Ze heeft alleen op papier bestaan. Eerstens was er geen kapitaal genoeg en ten tweede verloor Usselinx door het sneuvelen van Gustaaf Adolf zijn voornaamsten beschermer. Men zegde Usselinx een jaargeld toe en zond hem naar den Haag, om daar de gelden te vinden voor het Zweedsche stiefkind. Maar er was geen animo voor. Usselinx' crediet in Zweden zonk daardoor geducht. Men ondersteunde hem niet genoeg meer, zoodat hij in 1644 genoodzaakt was den Staten-Generaal voortdurend belooning te vragen voor vroeger bewezen diensten.

In Februari 1647 komt zijn naam voor de laatste maal voor in de Resolutiën der Staten-Generaal.

* * *

Die feiten zijn hier sober genoeg in herinnering gebracht.

Wie over Usselinx wil lezen, zij aanbevolen het proefschrift van Dr. Catharina Ligtenberg: Will Usselinx (1914). Zeer uitvoerig wordt daarin o Usselinx' leven en over zijn economische geschr ten en theorieën gehandeld. Plaatsruimte belet natuurlijk daaruit ook maar iets over te nemen.

Maar wij willen, om te doen zien wie Usseli eigenlijk was, gaarne een oogenblik verwijlen zijn aanmerkingen op het octrooi, dat in 1621 de W. I. C. verleend werd.

Wij citeeren Dr. Ligtenberg:

„Hij had tot doel, zegt hij, de eere Gods en voordeel van de compagnie, terwijl andere ontw pers slechts hun eigen voordeel beoogden. Hij kwa op voor de participanten, die immers het geld verden, maar zij wilden gezag en profijt voor bewindhebbers en de aandeelhouders ten ond houden. Hij wilde dit werk doen uitvoeren naar eischen, die het meebracht, maar zij wilden precies schoeien op de leest der Oost-Indische Co pagnie en dit zou het land belasten en bezwar geenszins ten bate van de Republiek strekken. T schen de Oost en de West was een groot ond scheid: in Oost-Indië trof men machtige hand drijvende rijken, waarmede de Compagnie slech connecties had aan te knoopen, in Amerika echt moest nog van alles gedaan worden om den hand te weeg te brengen.

„Als middel gaf Usselinx aan, dat men veel vo
„moest overvoeren als kolonisten; landen moest
„worden veroverd, steden gebouwd, landbouw
„mijnbouw beoefend, ambtenaren aangesteld, w
„ten gemaakt, de volken beschaafd en gekersten
„En zoo'n taak was onmogelijk voor eene com
„pagnie, geheel naar het model van die van Oo
„Indië. Men had hier niet te maken met tradit
„van vóór-compagnieën of zoo iets; een onbesch
„ven blad papier lag voor ons; alles kon gereg
„worden naar den eisch der zaak, die onder
„meest grootsche werken behoorde, die ooit
„wereld bij de hand waren genomen; de st
„moest er bovendien veel voordeel van ondervin
„in plaats van nadeel."

„Usselinx verlangt uitdrukkelijk in het octro
„de vermelding, dat de West-Indische Compag
„zich ten doel stelde de eere Gods te bevorder
„door de verspreiding van Christus' Evangelie."

„Hij wil voorts een kapitaal van 10 millio Tevens wilde hij niet alleen Afrika en Ameri maar ook Terra Australis er in begrijpen. bewindhebbers moesten een vast salaris hebb gekozen niet door de magistraten, maar door geïnteresseerden. Eigenlijk veroordeelt hij het heele systeem, dat van de V. O. I. C. was overge men. Tevens wilde hij geldelijke reserves opleg en niet overgaan tot uitkeering van hooge divid den. Voeg daar nog bij, dat hij een Raad van Ind in Nederland wilde en het oppergezag eigenl leggen in handen van een College van Theolog ten, dan kunnen wij den tegenstand begrijpen, Usselinx eigenlijk overal ontmoette. Helderen bl toont hij ook te hebben door te eischen, dat buitenland niet van mededeelneming zou word uitgesloten. Vreemde concurrentie zou dan van verminderd worden.

Hij zelf spreekt van den ondank, waarmede h behandeld was. Hij noemde het een groote onrech vaardigheid, dat de W. I. C. de vruchten ging plu ken van zijn meer dan dertigjarigen noesten a beid, zonder hem behoorlijk te beloonen voor zij moeite.

* * *

Wij meenen hiermede van Willem Usselinx a scheid te kunnen nemen. Slachtoffer was hij er va dat zijn tijd hem niet begreep en niet kon begr pen en dat hij met het egoïsme van den mens niet genoeg rekening hield.

In elk geval wijst zijn leven er op, dat hij ee geest en een gemoed van hoogeren rang dan d meesten zijner tijdgenooten bezat.

In elk geval was hij meer dan wat van Oldenba nevelt hem noemde: een gewone plannenmaker. H stelde zich vierkant tegenover de tijdstrooming daarom moest hij ondergaan.

H. A. RITTER.

Uit de Pers in Nederland.

Insulinde en Zelfregeering.

In het jongste Nr. van Leven en Werken, het maandblad voor vrouwen en meisjes, schrijft „Lux" over het Indische vraagstuk in verband met de groote verantwoordelijkheid, die straks bij de verkiezing onze vrouwen wacht, wanneer zij te beslissen krijgen over de richting van ons koloniaal beleid, o.m.:

„Er is in Indië zelf, kan men zeggen, drieërlei strooming: Er zijn Europeanen, die meenen dat men Indië zoolang mogelijk als wingewest of kolonie moet behandelen, en dat de Indische bevolking nog veel te achterlijk is om reeds haar eigen zaken te kunnen beredderen. Een tweede groep wil: Zelfbestuur voor Indië, als deel van het Nederlandsche Rijk. En de derde, of meest linksche, verwerpt elken band met Nederland, als „een roofstaat", wien het toch alleen er om te doen is de bruine „broeders" uit te buiten.

Deze drie groepen vinden nu in ons land zelf hun weerspiegeling. De eerste wordt vertegenwoordigd door hen, voor wie Indië allereerst het land is, van waaruit cultuurondernemingen en banken hun de hoogst mogelijke dividenden en tantièmes moeten aanbrengen, en die dus in een „conservatieve „politiek", welke den Indiër „er onder houdt", het meeste voordeel zien. Bij hen sluiten zich aan, wie meenen dat inderdaad de Indische bevolking nog lang niet rijp is voor zelfbestuur en die den langzamen weg, in het eigen belang dier bevolking, te goeder trouw het veiligst achten. Dit zijn vooral de vertegenwoordigers en aanhangers van den Ned.-Indischen Politiek-Economischen Bond.

De tweede groep vaart onder de vlag: Nieuw-Indië. Zij is vooral de voortzetting en verjonging van de aanhangers der Ethische Politiek in Indië, waarvan wijlen mr. Van Deventer geruimen tijd het hoofd was. Zij ziet in, dat de beweging voor „Zelfregeering", die door het Oorlogs- en Vredesprogram van President Wilson zulk een wijde verbreiding verkregen had, ook de geesten in ons Insulinde niet met rust moet laten, en dat deze er meer en meer naar zullen streven, te verkrijgen wat een aantal Europeesche volksgroepen, wat Ierland, Egypte — en wie weet hoe snel Engelsch-Indië? — wisten te verwerven. En zij meenen dat tijdig tegemoetkomen aan deze beweging, die zij zelf volkomen billijken, verstandiger beleid zal zijn dan een prikkelen tot verzet, dat ten slotte Indië van ons land geheel zou vervreemden.

Het zijn vooral de Communisten in ons land, die, als derde groep, met hun aanhang in Indië de „los-van-Holland-beweging" aanmoedigen.

En nu zullen onze kiezers en kiezeressen straks moeten weten, welke richting zij hier mede willen uitgaan.

Gemakkelijk zal haar, bij de groote onbekendheid met het Indische leven, die ons land ontegenzeggelijk heerscht, de keus niet vallen. Doch juist die onbekendheid moet m.i. de oplossing helpen bevorderen. Want men zal zich deze vraag moeten stellen: aangenomen dat de Indische bevolking over hetgeen best voor haar is moeilijk kan oordeelen, zou zij dit toch allicht niet beter kunnen doen dan onze kiezeressen en kiezers, die er stellig heel en al niet over oordeelen kunnen? En is het niet voor ieder onzer minder onaangenaam, zelf iets tegen kiezen, of zich, zij het ingebeelde, tekortkoming door anderen? Ook al pleegt de menschheid de fout zelden bij zichzelf te zoeken en liefst bij anderen, het blijft iets anders: over eigen lot te beslissen en dan foutief te kiezen, of zich, zij het ingebeelde, tekortkoming door anderen te zien aandoen.

Na door Multatuli's Havelaar te zijn opgeschrikt uit het oude uitbuitingssysteem, zijn wij met ons koloniaal beheer onmiskenbaar de goede richting ingeslagen. Er is de laatste 40 jaar in en voor Indië veel verbeterd, en onze Nederlandsche kolonisatie is ook door vreemdelingen erkend als in menig opzicht voor de landsbevolking heilzaam. Doch ook aan de beste voogdij, de zorgvuldigste en zorgzaamste ouderlijke opvoeding behoort, na zekeren tijd, een einde te komen.

„Er is een tijd van komen,
Er is een tijd van gaan,"

en wij hebben te begrijpen, dat het einddoel onzer voogdij moet wezen, het volk van Indië zelfbesturend te maken. In verband met de groote verschillen onder die bevolking, met haar intellectueele en economische achterlijkheid (een goed deel onze eigen schuld trouwens) niet ineens, en wij zullen die bevolking en onszelf dienen, als wij het erheen weten te leiden dat zij, uit vrije verkiezing, een zelfstandig deel van Groot-Nederland blijven wil. De verruiming van onzen volksgezichtskring, de versterking van onze positie in de wereld is daarmee gemoeid. Maar dan moeten wij tijdig begrijpen, dat dit alleen bereikbaar zal blijken, wanneer wij het gezond streven naar Zelfbestuur in Indië tegemoet komen en niet in zelfverheffing zoeken in te perken.

* * *

Over hetzelfde onderwerp schrijft *Fabricius* in „Het Vaderland" o.a.:

De Tweede Kamer heeft gekozen. Zij heeft bij de Grondwetsherziening haar goedkeuring gehecht aan artikelen, waarbij in het hoofdstuk „Van den Koning" aan Indië autonomie wordt verzekerd. De belofte ligt er. Rest: het tempo. Alles onder nadere goedkeuring van het Nederlandsche volk, dat ter stembus zal opgaan.

Dat Nederlandsche volk weet een bedroefd klein beetje van Indië af; het heeft er steeds een bedroefd klein beetje van af geweten en het zal er nooit meer van af weten dan een bedroefd klein beetje. Want het stelt er geen belang in.

Als op een examen zou moeten worden blijk gegeven van een slechts elementaire kennis van Indië en de vraag gesteld werd, waar Bandjermasin ligt, waar de kina-plant groeit en welke paar hoofdtalen er op Java gesproken worden, zou méér dan 99 pCt. der Hollanders zakken; het beschaafde deel inbegrepen. Belangstellende Nederlanders kunnen de proef nemen; in hun naaste omgeving of bij......

Als we een oogenblik op de stembusbeslissing mogen vooruitloopen, wagen we de hoop uit te spreken, dat het Nederlandsche volk zich zijn eigen geschiedenis moge herinneren, meer speciaal de dagen, waarin het er voor vocht om weer zijn eigen heer en meester te worden. Gebrek aan kennis van Indië behoeft nog geen onbillijke gevoelens voor Indië te beteekenen. En dan ziet, geloof ik, de beteekenis van de nieuwe grondwetsbepalingen er ongeveer als volgt uit:

De inheemsche bevolking van Indië — hier is nu uitsluitend het cultureele gedeelte bedoeld — kan op dit oogenblik nog niet op eigen beenen staan. Haar plotseling aan haar lot overlaten gaat dus niet. Er is, en waarlijk niet heel weinig tijd noodig om haar te leeren zichzelf te besturen. Maar de belofte is nu in de grondwet vastgelegd in bewoordingen, die door het tempo van uitvoering niet mogen worden gestemd tot frazen, dat is hier: tot onoprechtheid.

Maar! Na de ruiterlijke erkenning in de Grondwet zal de Nederlandsch-Indische regeering eveneens te beseffen hebben, dat de opvoeding tot autonomie in Indië niets minder dan een ontzaglijke taak is. Wie de inheemsche bevolking daarginds ook maar eenigermate van nabij kent, weet hoeveel laksheid en knoeizucht nog te overwinnen zullen zijn alvorens een eenigszins bruikbaar korps inlandsche ambtenaren zal zijn gekweekt. Zeker, er bevinden zich bekwame menschen onder, maar ze zijn nog uitzonderingen. Een proef te Garoet toonde aan, dat Soendaneezen goed werk konden leveren. Men had daar de beste elementen uit de inlandsche ambtenaarswereld bijeengebracht (aan de geheele Preanger onttrokken). Maar met die proef — die natuurlijk ten koste ging van het overige deel der Preanger, waar de bevolking het intusschen met de allerongunstigste ambtenaren moest stellen — is niets anders bewezen dan dat er eenmaal werkelijk iets te bereiken zal vallen! Dat is hoopvol, dat is heel veel zelfs, maar dat is ook alles. Als dat goed verstaan wordt, hollen we niet met de nationalisten, communisten en hoe ze zich verder mogen betitelen, naar den chaos.

Aansturen op zelfstandig beheer — zeer stellig. Volkomen oprecht, en zoo krachtig als we 't maar kunnen. Maar vooral niet vergeten, dat Nederland thans meer dan ooit het recht heeft te rekenen op loyale medewerking van de inlandsche bevolking zelf. Ook zij moet willen! En daarvan door houding en daden blijk geven. Ze heeft op bestuursgebied nog zoowat alles te leeren.

In 't algemeen echter mag men gerust aannemen, dat de inlandsche bevolking nog reeksen van jaren de voorlichting en het bestuur van onzen civielen dienst hard noodig zal hebben.

* * *

In hetzelfde blad van Zondag 16 dezer schrijft J. L. J. F. Ezerman onder den titel „Sinjo's" o.m.:

„Een goed vriend van mij, een beste kerel, die willens en wetens zeker nooit iemand zou willen kwetsen, heeft, toen hij voor 't eerst in Indië kwam, de volgende prachtblunder gemaakt. Hij was naar een klein plaatsje in de bergen getrokken, waar het eenige logement door iemand van gemengden bloede werd gehouden en, 's morgens opstaande en zijn tijdelijken gastheer, die in zijn schommelstoel van zijn kop koffie zat te genieten, een vriendelijkheid willende zeggen, vroeg hij, na hem goeden morgen gewenscht te hebben, met het onschuldigste gezicht ter wereld en volkomen te goeder trouw: „U is zeker een Sinjo?"

Voor den Hollandschen, niet ter zake kundigen lezer zij hier opgemerkt, dat dit precies hetzelfde is, alsof ge aan een Israëliet vraagt, of hij een „Smaus", aan een Duitscher, of hij een „Mof" is.

Ik heb deze waarachtige gebeurtenis niet vermeld, om mijn vriend Henri Borel, die de held der historie is, onaangenaam te willen zijn, maar zij is zoo'n treffend voorbeeld van de wijze, waarop wij onze donkerder getinte

broeders in Indië dikwijls pijn doen en kwetsen, zuiver door onwetendheid, dat zij, hoewel jaren en jaren geleden voorgevallen, mij altijd is bijgebleven en hij zal het mij, hoop ik, niet ten kwade duiden, dat ik haar als inleiding gebruik voor wat ik hier ga zeggen over een groote groep menschen, wien vaak onrecht gedaan wordt.

Wat wel de oorzaak is, dat de Maleische betiteling van ons „jongeheer" en „jongejuffrouw" langzamerhand zoo'n hatelijke beteekenis gekregen heeft, weet ik niet, maar men hoeft maar een enkele maal door een van vreemde smetten vrijen Hollander hebben hooren zeggen: „Zoo'n Njo!" of „Een echte Nonna!", om te voelen dat, al moge dan het rasverschil in onze koloniën niet zoo'n overwegende rol spelen als bij onze Engelsche buren, het toch in de samenleving een veel te groote plaats inneemt. Helaas moet ik hier aan toevoegen, dat het er, sinds ik voor het eerst in Indië kwam, niet minder op geworden is.

En het eigenaardige is verder dit, dat men over het algemeen veel meer neerziet op personen van gemengden bloede dan op die van zuiver Inlandsch ras. Ik geloof haast, dat het Gobineau is, die het eerst de stelling heeft verkondigd, dat zulke menschen in wezen minderwaardig zijn, maar ik vermoed, dat de meeste sinjo-haters den naam van dezen schrijver niet kennen en dat bij hen voor de zooveelste maal blijkt, dat, hoe onredelijker een vooroordeel is, hoe lastiger het te bestrijden valt.

Door toevallige omstandigheden heb ik in mijn eerste Indische jaren veel met Indosche families omgegaan. Ik was op een kleine plaats op een der Buitengewesten geplaatst en, hoewel mijn herinneringen daaraan in veel opzichten niet tot mijn beste behooren, zou ik schandelijk ondankbaar zijn, zoo ik ooit de hartelijke wijze vergat, waarop ik als jong broekje in dien kring ben opgenomen. Het is lang geleden en de tijden waren heel wat genoeglijker dan tegenwoordig. Het leven was niet duur, de menschen, nu ja, niet tevredener dan tegenwoordig, want er werd ook toen duchtig gemopperd, maar ik geloof toch niet, dat het alleen de toover van het verleden is, als ik dien tijd en dat stukje leven op het afgelegen, kalme plaatsje als iets rustigs en effens zie, een lieve herinnering.

Daar waren de picnic's op Zondagmorgen, als we met ons allen naar het strand gingen om te poekatten (met sleepnet visschen) en de rijke buit, op een vuurtje van drijfhout geroosterd, onder genoeglijke scherts heerlijk opgepeuzeld werd; nooit heeft visch mij zoo heerlijk gesmaakt. Een ander maal gingen we naar een watervalletje of naar den vuurtoren, die een uur gaans af lag, of naar het landhuis van een der Chineesche leden van den kring. En dan de verjaardagen van een onzer! Dat waren nog eens fuiven! 's Morgens, om elf uur zoowat, begon het. Eerst kwamen de dames, keurig aangedaan in fijne kabaia en pronk-sarong, de bloote voetjes in de fijne gouden muiltjes, den zakdoek met de sleutels er aan vastgeknoopt, in de hand. De jarige werd gelukgewenscht, omhelsd en gekust. (Nooit in mijn leven heb ik zooveel zien zoenen als in dezen kring). In de ruime voorgalerij nam men om de groote ronde tafel plaats in de „krossi gojang", de zalige wipstoelen. Terwijl de bladen met „stroop met selassi" (limonade met pitjes van de papaja-vrucht) rondgingen, keuvelde men over de Indische koetjes en kalfjes, verzorging der planten — chevelures en rozen meestal —, de geheimen der keuken, en, tout comme chez nous, de kokki's en de djongos, het dienend personeel, hoe Mian niet „binnen was gekomen" (letterlijke vertaling van het Maleische „masoek", wij zouden zeggen: was weggebleven), hoe brutaal Sarina geweest was, hoe „djait" ,de naaister) een mooie kabaia verknipt had, enz., enz.

Tegen twaalven kwamen de heeren van kantoor opdagen; hernieuwd gefeliciteer en gekus. Er werd wat pittigers geschonken, whisky soda, port en vooral Pahit, het bittertje, dat ik met een hoofdletter schrijt, omdat het toen ter tijde in geheel Indië zoo algemeen gebruikt werd. Nu werden de speeltafeltjes aangeschikt, een paar partijtjes hombre en de dames met enkele niet-hombreurs aan de groote middentafel aan het nossen. O vroolijke nos, wat hebben we daarbij gelachen! Het is een heel eenvoudig domino-spelletje, om centen gespeeld.

Tegen twee uur verdween de vrouw des huizes met eenige vriendinnen, er werd afgerekend, men stond op, om zich even te vertreden en dan, dan kwam het sein, om aan tafel te gaan.

En nu wilde ik, dat ik de culinaire kennis van een Vatel en de pen van een Buffon of van een Brillat Savarin had, want dan alleen zou ik recht kunnen doen aan den glans en de glorie van een Indische rijsttafel, zooals hij bij zulke gelegenheden toebereid, opgedragen en gesavoureerd werd. Bas Veth, de veel mopperende, en anderen hebben de rijsttafel in discrediet gebracht. Zij spreken van een zwelgen, een brassen, van als een boa constrictor zich tot berstens toe volproppen en weet ik wat meer. Al deze domooren hebben totaal niet begrepen, dat de rijsttafel op zich zelf een klein, maar fijn wonder van cultuur is. Het dier vreet, de wilde verzwelgt, de mensch eet, maar de artist componeert...... en degusteert een kunstwerk en een kunstwerk is de rijsttafel. Zooals een schilder met verven, een musicus met tonen werkt, zoo werkt een Indische cordon bleu met smaken, zoet en bitter, met tegenstellingen van scherpe en streelende kruiden, met afwisseling van koud en warm, hard en vloeibaar, vast en smeltend. Waarom is de kookkunst zoo in discrediet? Is er verschil tusschen een prikkeling van het gehemelte en van het trommel- of netvlies?

En nu weet ik wel, dat er heel wat onaangenaams van zulk een feest gezegd zou kunnen worden, dat er wel eens duchtig kwaadgesproken werd, dat de verkochte grapjes niet altijd even fijn waren, dat er soms hooger gespeeld werd dan pas gaf, enz., enz. Maar een feit is het, dat wie die onbekrompen, gulle gastvrijheid, die gemoedelijke vroolijkheid, dat ongedwongen zich geven meegemaakt heeft, in dit kille, stijve land met zijn dorre conventies, soms met verlangen terugdenkt aan dien ouden tijd, die, jammer genoeg, ook in Indië vervlogen is.

En toch, als er een clubfeest in den Schouwburg te Soerabaja, in den Dierentuin te Batavia gevierd werd, welk een jolijt, wat een genoeglijk muziek maken, wat een gracieus dansen! Dansen — ja, dat is hun lust en hun leven en zij doen het keuriger, slepender, losser dan wij het ooit leeren. En hiermede kom ik op iets, dat mij zeer na aan het hart ligt en dat, naar ik meen, veel te veel verwaarloosd is, namelijk de artistieke begaafdheid der Indo's. Dansen, muziek, tooneel, schilderkunst, op elk gebied vindt men onder hen goede, zeer goede krachten en zoo daar tot nog toe zoo weinig van bleek naar buiten toe, is dat een debetpost te meer op onze rekening.

Want wat hebben wij te dien opzichte ooit gedaan? Is er in onze koloniën één muziek-, één tooneel-, één schilderschool? Gaat er, in welk opzicht ook, leiding van ons uit in die richting? Het jaar, dat ik uit Indië ging, is men na lang debat in den gemeenteraad, voor het eerst te Batavia er toe overgegaan, symphonie-concerten gratis toegankelijk te stellen. Ik denk nog met dankbaarheid aan den krachtigen steun, dien dit voorstel bij den tegenwoordigen voorzitter van den Volksraad, mr. Schumann, en diens echtgenoote vond. Op andere plaatsen is daar natuurlijk geen sprake van. En toch ligt er zooveel prachtig talent braak.

Men verwijt den Indo, dat hij lui is, onwillig zijn handen uit te steken, verzot op den Gouvernementsdienst, waar hij het dan uitzingt tot hij zijn pensioen gehaald heeft. Natuurlijk zijn er zoo, maar hoeveel landskantoren, waar de chef's uit den treure wisselen, drijven voor een goed deel op het mindere personeel, dat grootendeels uit Indo's bestaat! Wie, die den Indischen dienst kent, kent ook niet die oude getrouwen, chefs van comptabiliteit, douane-ambtenaren, waterstaats-opzichters en zooveel anderen, die hun man staan, die dag in, dag uit, hun werk met opgewektheid en toewijding verrichten! Zulke typen, en er zijn er velen, doen u inzien, hoeveel schromelijke overdrijving er in dat generaliseeren schuilt.

Het is hier niet de plaats, om groote onderwerpen aan te roeren. Ik ga dus niet verder in op rasverschil en rasvooroordeel. Maar wat ik wel zeggen wil is, dat alle Hollanders, in het bijzonder de jongeren, die zich opmaken om naar Indië te gaan, zoo zij willen medewerken om den band tusschen dat land en ons eigen vaderland aan te houden, voor alles te strijden zullen hebben tegen het domme vooroordeel, dat een donkere huid, dat gemengd bloed den drager daarvan tot een minderwaardige zou stempelen. Het gist onder de Inlanders, maar het kookt onder de Indo's, en dat is niet hun schuld.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

„Boedi Oetomo".

De indertijd in de *Loc.* aangekondigde nieuwe Hollandsche editie van het Jogjasche dagblad *Boedi Oetomo* is thans in klein formaat verschenen.

Onder het hoofd „Het schoone streven zal en moet zegevieren!" zet de redacteur het doel van deze Hollandsche editie uiteen:

„Negen maanden lang heeft Boedi Oetomo wegens financieele onmacht de Hollandsche taal moeten versmaden om Javaansche idealen, denkbeelden en bespiegelingen in breeden kring te publiceeren. Het is bijna niet uit te houden!

Kunnen en moeten wij nog langer zwijgen? Is het wel verantwoordelijk stil te blijven als de machthebbers slechts van eene zijde de belichting der dagelijksche gebeurtenissen

kunnen lezen? Zou het overeenkomen met ons streven naar een waardig volksbestaan, wanneer wij kalm en lijdelijk toezien, dat goede bedoelingen worden misverstaan en omgekeerd voorgesteld; dat zelfs diegenen, die het goed met ons meenen, er door beïnvloed worden? Neen, nogmaals neen!

Gelukkig, dat onze directie onze meening volkomen onderschrijft en ons in staat stelt, al is het in een beperkte ruimte, tegen verdachtmakingen en insinuaties front te maken en door de beste schrijvers uit ons midden uit te noodigen, ons naar vermogen te steunen met hun pennevruchten, onze taak aanmerkelijk te verlichten!"

(*De Loc.*).

Boedi Oetomo en het pandhuispersoneel.

Aan het communiqué van het *Hoofdbestuur* van B. O., in *Boedi Oetomo* (overgenomen door de *Loc.*), ontleenen wij o.m.:

De vergadering van het Hoofdbestuur van B. O. heeft geconcludeerd, dat:

1°. de wijze van staking van het pandhuispersoneel werd afgekeurd;

2°. het wezen daarvan als gemotiveerd kon worden beschouwd, aangezien diepere gronden voor de ontevredenheid konden worden aangetoond;

3°. het optreden en de beslissing van de dienstleiding afkeurenswaardig was en

4°. steun moest worden verleend aan de stakers, die door het ontslag met hun gezin in zeer moeilijke levensomstandigheden geraakten, ongeacht de oorzaken, die daartoe hebben aanleiding gegeven.

Het hoofdbestuur keurt het standpunt van de dienstleiding alleen af, wanneer het geven van ontslag tot in lengte van dagen werd volgehouden en geen enkele verzachtende omstandigheid zal worden in acht genomen, zoodat wederopname niet meer mogelijk wordt geacht.

Wanneer echter later mocht blijken, dat het ontslag van de beambten alleen werd verleend voor een zekeren tijdsduur, ten einde den stakers een gevoelige les toe te dienen, om het later weder in te trekken, dan zal het Hoofdbestuur natuurlijk deze uitspraak intrekken, want het Hoofdbestuur van B. O. is de meening toegedaan, dat de dienstchefs vertegenwoordigers zijn der regeering, die tegenover de ondergeschikten niet dienen op te treden als gewone werkgevers, maar wel als voogden. Indien de straf voldoende is opgelegd voor een zekeren tijd, zoo mag toch van den voogd ook eene tegemoetkoming worden verwacht. Het Javaansche spreekwoord: „Al is de tijger ook zoo woest, toch zal hij zijn jong niet willen oppeuzelen", zal immers hier ook van toepassing zijn?

Boedi Oetomo en stakerssteun.

In de *Loc.* lezen wij o.m.: Het hangt af van het aanblijven of aftreden van den voorzitter van B. O., *Hadiwidjojo*, aan welke zijde de verg. *Boedi Oetomo* zich in de toekomst positief zal scharen; — aftreden toch beteekent ongetwijfeld het definitieve zwenken naar links van deze vereeniging, die, hoezeer zij door haar steunactie van de pandhuisstakers in veler oogen misdeed, de eenige vereeniging was, die in de Inlandsche wereld eenig tegenwicht vormde tegen de roerige elementen, belichaamd in de overige bonden. Dit tegenwicht zou absoluut verloren gaan. En dit zou jammer zijn, indien er geen equivalent voor te vinden ware. Ongetwijfeld echter zou, mocht de zaak zoo loopen, uit loyale kringen spoedig het initiatief te verwachten zijn voor de oprichting eener nieuwe vereeniging, die de oude traditie zou voortzetten.

Moderne regenten.

De *Sum. Post* schrijft: In de eerste dagen der pandhuisstaking heeft de regent van Bandoeng, Raden Toemenggoeng Aria Wira Nata Koesoema, een onderhoud gehad met het bestuur der Bandoengsche afdeeling van den Inlandschen pandhuisbond. Naar aanleiding van dit onderhoud verspreidde de regent onder de pandhuisbeambten een circulaire, waarin hij o.m. het volgende zeide:

„Hartelijk roep ik u toe — uit liefde voor alle rassen, zooals die is voorgeschreven in den godsdienst —: staakt niet! De staking zal u niet opheffen, doch u vernederen. Zij, die de staking kennen uit Europa (het land, vanwaar de staking naar Indië gekomen is) hebben mij gezegd, dat een staking van de pandhuizers wegens de door hen genoemde reden een domme staking is, waarmede de actie van den werknemer niet wordt geholpen. Evengoed als de actie voor de afdeeling B. de S. I. heeft achteruit gebracht.

„Brengt andere vakbonden niet in het verderf. Gij zult in slechte omstandigheden geraken, behalve de welgestelden onder u. Bij eventueel ontslag brengt ge niet alleen u zelve in het ongeluk, maar evengoed uw vrouw en kind.

En reeds zijn er betrouwbare menschen bij mij geweest, die verklaarden aan hun familie, dat ze niet zullen meestaken. Honderden staan gereed om het neergelegde werk weder op te nemen; is het staken dan uw voordeel?

„En wat zal er gebeuren met de honderden, die hun goederen willen verpanden om eten te hebben, wanneer de pandhuizen gesloten zullen worden?

„Dit alles wordt ter overdenking gegeven door een toegenegen hart, door een echten Soendanees, die, gelijk gij, den hoofddoek draagt, door iemand die spreekt in uw eigen voordeel.

„De raad van den regent van Bandoeng is gelijk aan dien van R. T. Aria Wiranata Koesoemah.

„Al wil men het soms niet erkennen — ik, regent, die zich uw vader voel, heb het recht mijn kinderen te waarschuwen."

In welk een geheel anderen toon is deze circulaire gesteld dan wij van ambtelijke bureaux gewend zijn! Hier is een man aan 't woord, die méér is dan ambtenaar en tegelijkertijd de bevolking veel nader staat dan welke andere autoriteit ook.

De regent laat echter ruimte voor iedere andere meening dan de zijne, gelast of beveelt niet, maar biedt allen zijn welgemeenden raad aan. Hij zegt:

„En al vraagt men ook, waarom de regent zich hiermede bemoeit, terwijl toch het hoofdbestuur van den Pandhuisbond en de Pandhuizers zelve het onderscheid wel weten tusschen goed en kwaad en geen kinderen meer zijn, toch zullen deze opmerkingen niet veranderen den raad, dien ik u hierbij geef.

„De tegenwoordige beweging wil immers, dat de vrije meeningsuiting wordt gewaarborgd. Welnu, hier heb ik dan mijn meening uitgesproken. En ik hoop, dat allen, die deze woorden zullen lezen, ze zonder drift, met oprecht gemoed en gezond verstand zullen overbrengen in den familiekring."

Dat de regent den juisten toon had aangeslagen bij het onderhoud met het bestuur der afdeeling van den pandhuisbond, blijkt wel hieruit, dat de voorzitter van dat bestuur, Raden Kartadimadja, hem antwoordde:

„Wij vinden uw raad goed, wij begrijpen uw bedoeling *en weten, dat gij geheel met ons kunt medevoelen.*"

Wij zien in dezen regent van Bandoeng een voorbeeld van den modernen regent, die voor de regeering in de naaste toekomst een groote steun zal kunnen zijn. Wij denken daarbij aan de in gang zijnde ontvoogding van het Inlandsche bestuur. Welk een enorm verschil is er tusschen de wijze, waarop wij, Europeanen, tot den Inlander spreken en den toon, waarin een regent als deze, zich tot zijn „kinderen" richt en bij wien die toon natuurlijk klinkt, omdat hij volkomen past in de aloude verhouding tusschen het volkshoofd en het volk. De regent van Serang heeft in den Volksraad de ontvoogding van het Inlandsch bestuur geprezen als een daad van rechtvaardig herstel, omdat de regenten, in den loop der laatste tientallen jaren tot ambtenaren gemaakt, daardoor weder worden de volkshoofden.

Indien deze ontvoogding gepaard gaat met moderniseering van het regentengeslacht, kan in haar de rustige ontwikkeling der Indische maatschappij berusten. Als de moderne geest beletten zal, dat met de ontvoogding der regenten de maatschappelijke euvelen terugkeeren, welke voorheen voortvloeiden uit de machtspositie van den regent, zal daarentegen al het goede, dat er gelegen is in de Oostersch-historische verhouding tusschen het volkshoofd en het volk, ten goede kunnen komen aan een gestadige, rustige voortleiding der inheemsche bevolking. De invloed, welke van deze aloude, innige verhouding kan uitgaan op het volk en de volksbeweging, is niet te peilen, kan nimmer worden geëvenaard door den invloed, dien wij, Westerlingen, in dit land zouden willen uitoefenen. De wijze, waarop een Javaansch regent zich met de zijnen kan onderhouden als de natuurlijkste zaak ter wereld, doet denken aan verhoudingen als die

van een Mozes tot het oude volk van Israël.

De ontvoogding van het Inlandsche regentschap heeft een diepe beteekenis!

Bestuurs-conferentie.

Aneta seinde uit Weltevreden aan de *Loc.* van 21 Febr. o.m.: Wij vernemen, dat heden behandeld is de reorganisatie der politie en de politieke stroomingen op Java, de practische waarde en de beteekenis der ontvoogding, de benoeming van regenten in verband met de ontvoogding op Java en het erfelijkheidsbeginsel.

Over het algemeen werden de aanwezige politiemiddelen voldoende geacht. Over de instelling der veldpolitie wordt zeer gunstig geoordeeld. Naar algemeen erkend wordt is deze instelling de bevordering der veiligheid op Java zeer ten goede gekomen. De overneming der taak van de veldpolitie door het leger wordt ongeraden geacht, behalve in geval van bepaalde orde en rustverstoring.

De politieke toestand op Java wordt over het algemeen gunstig beoordeeld.

Het geheele Inlandsche vereenigingsleven staat op nationalistische basis. Dit nationalistische streven behoeft geen verontrusting te wekken, mits het in goede banen geleid wordt.

De practische waarde der ontvoogding werd naar het algemeen gevoelen hoofdzakelijk beheerscht door de persoonlijke eigenschappen der betrokken Inlandsche ambtenaren. Het is aanbevelenswaardig op den ingeslagen weg voort te gaan met inachtneming der opgedane ervaring. Vrij algemeen werd instemming betuigd met de tot dusver door de regeering gevolgde politiek, die naast de eerbiediging van het erfelijkheidsbeginsel, ook aan niet tot regeerende regentengeslachten behoorende personen met uitmuntende bekwaamheden, gelegenheid geeft een regentszetel te verwerven. Aanwezig waren de landvoogd, de leden van den Raad van Indië, de legercommandant, de voorzitter van den Volksraad, de algemeene secretaris, de directeur B. B., de heer Muurling, de wnd. adviseur voor Inlandsche zaken, de procureur-generaal en alle residenten van Java.

Het Indië van Bas Veth.

Naar aanleiding van het overlijdensbericht van Bas Veth, den schrijver van de bekende verhandeling *„Het Leven in Nederlandsch-Indië"*, schrijft de *Loc.* in een „interruptie" o.m.: De bestrijders van Bas Veth's boek hadden beter gedaan met alle tegenspraak achterwege te laten en er zich toe te bepalen, aan te toonen, dat hetgeen Bas Veth van Indië liet zien, slechts een enkel, en niet het mooiste facet der waarheid omtrent Indië was. Zij hadden er op kunnen wijzen, dat Indië eigenlijk uit tallooze Indiën bestaat: het Indië der ruwe pioniers, het Indië der oppervlakkige aanraking met Westersche beschaving, het Indië der materieele weelde, het Indië der stille denkers, het Indië der nijvere geslachten van blijvers, het Indië der primitieve en der fijn beschaafde Oosterlingen...... En zij hadden dan moeten aantoonen, dat Bas Veth slechts heeft gezien het rauwe Indië, met zijn paittafel en zijn achterklap, zijn vuilheid en zijn grofheid. Zeker, dat is er nu nog, bijna een kwart eeuw na het requisitoir van Bas Veth. Maar zoovele andere Indiën zijn er óók, en wat *Ruzius*, de schrijver van het contra geschrift *„Heilig Indië"*, in zijn tendenzwerk althans juist heeft gevoeld, is dit: van elk land kan men een boek schrijven gelijk Bas Veth van Indië schreef, wanneer men er alleen de leelijkheden van zoekt en het oog mist om er het schoone van te zien. En vooral, voegt de *Loc.* er bij, wanneer men het vermogen mist om de dingen te begrijpen in hun noodwendigheid.

Bas Veth heeft Indië nooit begrepen, niet de Indische natuur, die hij als doodsch en benauwend veroordeelt, niet de Indische toestanden en verhoudingen, niet de Indische menschen. Hij behoort tot de soort *totoks*, die molens in de sawahs zouden verlangen en kikkerslootjes langs de bergwegen en duinen aan de stranden van den Indischen Oceaan, de kleinsteedschen, die de wijde wereld

nooit anders kunnen zien dan van uit den gezich
hoek van hun eigen kleine land, de onuitstaanbar
op uitvarende mailbooten, die het Oosten met
aan de maten van hun dorp. Dit zijn geen slech
menschen, het ontbreekt hun niet aan echt sen
ment, ze zijn brave burgers in de enge sfeer v
hun kleine maatschappij, maar ze zijn onmach
om in een leven, dat hun nieuw is, in een land, d
naar onze begrippen nog niet af is, in een natu
van machtiger contouren, in een maatschappij v
andere geleding, in een wereld met andere bewe
krachten en verlangens, het schoone en merkwa
dige, het ondanks alles zuiver menschelijke te o
derkennen en te waardeeren, terwijl zij bovendi
den humor missen om te kunnen glimlachen o
de contrasten tusschen hun oude en deze nieu
maatschappij.

De tijd heeft recht gedaan aan het boek van B
Veth. Het is bijna vergeten. Toch, onlangs, m
het velen opeens in de gedachten zijn gekom
toen de schandelijke toestanden werden gemeld, d
werden aangetroffen in een groot Bataviaas
hotel. Het is Bas Veth geweest, die het eerst in h
openbaar de Indische hotelhouders heeft aang
klaagd. Nà zijn aanklacht, wij zeggen niet da
dóór, is er op het gebied der hotelhygiëne heel v
verbeterd en men zal het hotelwee, dat hij b
schrijft, nu nog slechts in achterhoeken vinde
Maar toch, dat wat in Hotel der Nederlanden a
het licht kwam, had het niet dezelfde oorzaak a
de ellende, door Bas Veth beleefd: volmaakte o
verschilligheid omtrent het heil der gasten.....
En zoo is het met vele dingen in zijn boek: ve
leelijks, door hem aangevoerd, vooral op zedeli
gebied, wordt in Indië nog altijd gevonden. Onwa
is en blijft echter de voorstelling alsof dit leelijk
in elk ander land aanwezig, al moge het daar na
den vorm verschillen, van Indië de *essence* z
zijn. Het is er even bijkomstig en onvermijdelijk a
overal elders.

Het Indië van Bas Veth — dit moet bij zijn doo
worden gezegd — bestaat ook nu nog.

Maar...... *Indië* is het *niet*.

Ingezonden Stukken.

Hooggeachte Redactie!

„Het Koloniaal Weekblad" van 6 April j.l. heeft in z
„Persoverzicht" een artikel van de „Java-Bode" opge
men, dat naar aanleiding van de door „Boedi Oeto
tegenover de recente pandhuisstaking aangenomen ho
ding, zich o.a. veroorlooft deze vereeniging aldus te k
schetsen: „Wij kennen thans B. O. als een Inlandsche v
eeniging van gevaarlijke politieke richting, die, door ja
lange camouflage in haar propaganda, van hoogerh
nimmer eenige tegenwerking ondervond......"

Wie met eenigen ernst de geschiedenis van de Bo
Oetomo-beweging heeft bestudeerd en persoonlijk bek
is met de voornaamste harer leiders, zal geen oogenbl
aarzelen te constateeren, dat deze beschouwingen van
Java-Bode, op zijn zachst uitgedrukt, in hooge mate e
zijdig zijn en allerminst blijk geven van zelfs maar één
streven naar de ook in dit geval zoo noodige objectivit
Zeer gunstig steekt daartegen af de „conclusies", door h
Hoofdbestuur van B. O. als resultaat van zijne beraads
ging over de pandhuisstaking gepubliceerd: hier heeft d
delijk de bedoeling voorgezeten de kwestie eerlijk te o
wegen, zooals een ieder uit den tekst dier conclusies k
blijken. Dat B. O. niet tot een der Java-Bode welgeval
resultaat kwam, geeft dit blad zeker niet het recht tot e
voorstelling van zaken, die kennelijk bedoelt de leiders v
deze over 't algemeen — naar omstandigheden — zoo b
zadigde vereeniging als een troep staatsgevaarlijke ver
ders te brandmerken. Waarlijk, de huidige redactie van
Java-Bode toont zich hier al bijzonder ongeschikt voor
taak, welke de Europeesche Pers in Indië zoo gaarne v
zich opeischt: den Indonesiërs het voorbeeld te geven v
een bezadigd oordeelen en een ruimen blik!

Overigens is het voor den buitenstaander uiterma
moeilijk, de diepere oorzaken van de reeds gedurende z
vele jaren bij den Pandhuisdienst herhaaldelijk voorkome
de moeilijkheden op te sporen en in hare verschille
factoren te ontleden, om tot een *billijke* waardeering d
feiten te komen. Moge wellicht Boedi Oetomo, door v
klaarbare sympathieën gedreven, daarin niet geheel g
slaagd zijn, artikelen als dat, waarop de redactie van

Java-Bode hare lezers, en thans indirect ook die van het Koloniaal Weekblad, heeft vergast, brengen niet anders dan misverstand, vertroebeling en haat.

In de persoverzichten van het orgaan van „Oost en West" mogen, naar mijne meening, zulke artikelen alleen dàn worden opgenomen, indien daarnaast ook de andere partij het woord kan gegeven worden.

G. A. J. HAZEU.

Leiden, 10 April 1920.

De strekking van dit stuk heeft onze algeheele instemming.

Red.-Comm.

UIT DE INLANDSCHE PERS.

Een en ander over de parelvisscherij.

Als middel van versiering wordt de parel, zooals bekend, door alle menschen hoog aangeslagen, doch of zij altijd geluk aanbrengt, valt nog te bezien.

De dames, die een snoer van parelen om den hals dragen, weten gewoonlijk niet wat er voor de parelzoekers aan vastzit, alvorens het kleine, waardevolle artikel, dat van den bodem der zee op verschillende diepten moet worden opgehaald, zijne bestemming van versiersel heeft bereikt.

De plaatsen, waar de meest waardevolle pareloesters worden aangetroffen, zijn in Ned.-Indië de kleine eilanden in de Zuid-Molukkenzee tot aan Australië en verder die in de Golf van Perzië.

De pareloesterbanken in laatstgemelde streek strekken zich uit van 150 tot 200 mijlen van de Arabische kust, terwijl 26000 tot 80000 inboorlingen, in dienst van 15 à 20 kapitaalkrachtige Arabieren, zich met het duiken naar parelschelpen bezig houden.

Zij doen dien zwaren arbeid tegen een gering loon en tegen ontvangst van producten in natura, als rijst, dadels, koffie en eenige andere voedingsmiddelen en moeten daarvoor de opgehaalde schelpen aan de werkgevers verkoopen tegen den prijs, welke vooraf is overeen gekomen.

De wijze waarop men de pareloesterschelpen bemachtigt is nog zeer primitief.

De parelduiker zet, alvorens in zee te duiken, een van been vervaardigde knijper op zijn neus en neemt twee van leder gemaakte sarongs naar de diepte mede, die gebezigd worden tegen de scherpe uitsteeksels van den zeebodem [1]).

De steen, welke de duikers bij zich hebben, dient om hen in staat te stellen eenigen tijd op den zeebodem te kunnen verblijven.

Die tijd varieert van 2 tot 5 minuten, doch als de duiker daarna boven water komt, dan ziet hij er niet alleen slap en afgemat uit, maar heeft hij ook moeite met de ademhaling.

Voorts neemt men veel doofheid waar bij de duikers, die slechts zeldzaam ouder dan 50 jaar worden.

De grootste diepte, waarop men duikt, is niet meer dan 20 meter.

Dat men daarbij niet altijd succes heeft, spreekt van zelf.

Ten eerste is niet iedere duiker altijd physiek even krachtig, doch men heeft ook met vijanden in zee te kampen, die de duikers steken of bijten.

Als zoodanig is de Duivelvisch, die het op hun bloed gemunt heeft, bij de parelduikers gevreesd, terwijl, als zulk een aanval plaats heeft, de andere duikers hulp moeten verleenen en bij zware verwonding of als de dood is ingetreden het lijk boven water moeten brengen [2]).

Het vorenstaande geeft zeker de overtuiging, dat de parelduiker veel durf en energie heeft te ontplooien bij zijn niet gemakkelijken arbeid.

De door den duiker opgehaalde oesterschelpen neemt hij mede naar huis en hoewel het dan gewoonlijk reeds avond is, zoo moet toch nog worden onderzocht of daarin parelen voorkomen.

[In de Molukken gaat de werkgever of diens gemachtigde met een eigen vaartuig tegen den avond bij de parelduikers rond en haalt dan den oogst binnen, waarna de schelpen worden onderzocht].

Gewoonlijk is het resultaat nog al teleurstellend, doch als een fraaie parel wordt aangetroffen, dan komt de bevolking van het dorp uit, wenscht den vinder geluk en prijst zijn arbeid.

De Arabische kapitalist-werkgever laat zich veel gelegen liggen aan zijne paarden, doch als een waardevolle parel gevonden is, dan stelt hij de waarde daarvan toch nog hooger.

De duiker brengt den oogst naar zijn werkgever, die hem tot een maaltijd uitnoodigt en hem betaalt volgens den prijs, welke te voren is overeengekomen en vastgesteld.

De duiker heeft derhalve geen persoonlijk belang bij den verkoop.

De parels worden door de Arabieren gebracht op de markten van Bombay, Calçutta, Alahabad en elders, waar de verkoop in het openbaar plaats heeft.

Die verkoopingen duren somtijds weken lang.

De parels van goede kwaliteit en van schoonen glans, die geschikt worden geacht voor de versiering met andere kleinere parels, halen dikwijls eene waarde van ƒ 100.000.

Die van mindere kwaliteit brengen niet meer dan ƒ 1000 op.

Hoewel het artikel parel van goede kwaliteit steeds gewild is en men daarvoor hooge prijzen wil betalen, zoo is de omzet van dit waardevolle product in den laatsten tijd toch gering.

In Azië zijn de bezitters en koopers van parelen de Hindoesche vorsten en de Chineezen voor hunne graven.

De rijken der aarde in Europa en Amerika zijn de verdere afnemers, met het gevolg, dat het aantal parels in Azië afnemende is en het aantal parelmarkten vermindert.

De moeilijkheid om aan parels te komen, doet den prijs daarvan natuurlijk stijgen, doch op het artikel blijven de rijke en ook andere dames prijs stellen en betaalt men gaarne de gevraagde groote sommen.

(Sinar Sumatra 13 Jan. 1922).

[1]) In de Molukken en in de Australische zeeën maakt men veelal gebruik van duikertoestellen.

In ondiep water duikt echter de duiker ook wel zonder het gebruik van dat toestel.

[2]) In de Molukken moeten de duikers, ook in hun duikerspak, zich verdedigen tegen haaien, die op de vettigheid van het pak en op bloed afkomen.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

De jongste jaarsverwisseling.

Het jaar 1921 heeft een droefgeestige afbrokkeling gebracht, schrijft men in de „Perniagaän" van 31 December 1921, zoowel op het gebied van de politiek, als op het terrein van de economie en van den handel, terwijl geen mensch ter wereld eenigszins den duur kan peilen van deze bestaande malaise.

Zorg en nog eens zorg is hetgeen men hoort en waarneemt in alle mogelijke kringen van de samenleving.

Nadat in de maand November 1918, bij het sluiten van den vrede van Versailles, een einde aan den oorlog was gemaakt, wilde men in alle bedrijven de zaken breed opzetten, in het vertrouwen dat betere tijden zouden aanbreken.

De handel, de nijverheid en tevens de speculatiezucht zwelden en het verkrijgen van crediet was gemakkelijk.

Men gooide als het ware met het geld, alsof het geen waarde had, terwijl, tengevolge van de stakingen, de arbeidsloonen steeds hooger werden opgevoerd en de fabrikanten steeds hooger prijzen bedongen voor hunne artikelen. En thans, 3 jaren na het vredesverdrag, ziet men geen enkel teeken dat op verbetering van den toestand wijst.

Wel zijn er op het congres te Washington verschillende beslissingen van het hoogste belang voor de wereldorde genomen, doch licht in de bestaande duisternis geven deze maatregelen niet.

De financiën in Europa zijn danig in de war en inzake de betaling der oorlogsschadeloosstelling door Duitschland is men nog maar steeds niet tot

eene oplossing gekomen.

Bij zulk een onzekeren toestand is het niet mogelijk ook maar eenigszins te gissen wat het jaar 1922 brengen zal en antwoord te geven op de vraagstukken, welke in dat jaar op politiek gebied zullen worden voorgebracht.

De Indische regeering is niet druk bezig om de zorgen van het publiek te verlichten; zelfs zou men uit de genomen bestuursmaatregelen, met betrekking tot de nivelleeringsvoorstellen, de conclusie trekken, dat het er om te doen is de levenszorgen nog te verzwaren.

Het is thans de vraag of de ambtenaren het winnen zullen, dan wel de bevolking, die de vereischte 9 millioen in den vorm van verhoogde belastingen zal moeten opbrengen.

De loonen in de nijverheidsbedrijven dalen en als die daling zich ook gaat uitstrekken tot de suiker, dan weet men niet tot welke verwikkelingen dit met de vakvereenigingen aanleiding zal geven.

Met al deze vragen scheidt men van het jaar 1921, doch, hoe dit moge zijn, men hoopt toch op een goed jaar 1922.

Velen in de Chineesche samenleving leden tengevolge van de crisis belangrijke geldelijke verliezen, doch zij moeten zich niet laten ontmoedigen en tevens bedenken, dat het middel tot herstel in flinke arbeidsprestatie en goed doorgevoerde soberheid en zuinigheid te vinden is.

Het tweede huwelijk.

De heer Tjioe Djin Djit zegt in hetzelfde blad, met betrekking tot dit onderwerp, dat bij de Mohamedaansche volksgroep in Ned.-Indië aan de vrouwen de gelegenheid wordt geboden om tot drie malen toe met denzelfden man te trouwen, d.w.z. dat zij, na de echtscheiding, tot drie malen toe opnieuw met den vroegeren man in het huwelijk kan treden.

Wanneer na een *eerste* huwelijksvoltrekking de man van meening is, dat hij niet meer bij zijne vrouw past, dan kan hij, in tegenwoordigheid van den pengoeloe of geestelijke, de *eerste* verstooting tot zijne vrouw uitspreken [1]).

Zoodra evenwel de wachtperiode (Edda) is afgeloopen en geen verwikkelingen zijn ingetreden, maakt de geestelijke geen bezwaar meer om beide partijen opnieuw in den echt te verbinden.

Op dezelfde wijze worden ook de *tweede* en *derde* verstootingen behandeld.

Na de derde verstooting moeten beide partijen echter, willen zij zich toch weer met elkander verbinden, eerst huwen met een ander persoon en kan men daarmede na de eerste verstooting opnieuw beginnen.

Van een vierde verstooting kan men evenwel nooit spreken.

Op deze behandeling van zaken hebben de Soendaneezen een spotvers gemaakt, dat luidt:

„Akang Hadji papegatan
Isoek-Isoek balik deui."

Op 23 December 1921 werd in Ned.-Indië het bericht ontvangen, dat in Nederland de wet was aangenomen, waarbij na een periode van scheiding tusschen echtgenooten van één jaar, het aan partijen wordt vergund opnieuw met elkander in het huwelijk te treden [2]).

Zal die wet nu ook van toepassing worden op ons, Chineezen, die civielrechtelijk gelijk zijn gesteld met de Europeanen, vraagt de schrijver?

Zooals het bericht werd overgeseind, zijn de gegevens nog te onvoldoende om die vraag te beantwoorden, doch wel moet hij verklaren, dat die wet een glimlach brengt op zijn gelaat.

Wil de Europeaan dan weer terug naar de kinderlijke gedachten van weleer?

Het huwelijk is zijns inziens nu eenmaal geen praatjesmakerij tusschen man en vrouw en de echtscheiding geen geringe aangelegenheid.

Toch zal de nieuwe wet aan velen aanleiding geven om het huwelijk en de echtscheiding als zaken van minder belang te beschouwen dan vroeger.

Waar zich in deze nog zoovele vragen voordoen, daar is het raadzaam het verdere oordeel dezer wet maar aan den lezer zelf over te laten.

[1]) In verschillende streken van de Buitenbezittingen zijn de toestanden anders en houdt de echtscheiding onder meer verband met het feit of de huwelijkskoopsom al of niet aan de schoonouders is betaald, enz.

[2]) Deze wet is op 25 Maart 1922 in werking getreden.

LITERATUUR-OVERZICHT.

In- en Uitvoer. 12 April 1922.

De hr. Op de Coul behandelt thans in zijn opstellenreeks „Onze Indische cultures en hare vooruitzichten voor 1922" het artikel thee. De toon klinkt niet zoo somber ditmaal; wel is waar daalden in de eerste maanden van 1921 de theeprijzen (met uitzondering van de beste soorten) tot een peil dat ver beneden den kostprijs lag, doch in de maand Juni trad reeds een belangrijke, door niemand verwachte verbetering in, die tot het einde van het jaar aanhield. Voor de Ned.-Indische theeplanters zijn, alles bijeen genomen, de resultaten van 1921 echter slechts ten deele bevredigend geweest; slechts weinig ondernemingen zullen het afgeloopen boekjaar met behoorlijke winst kunnen afsluiten.

Daarentegen zijn de vooruitzichten voor de planters gunstig, men zou kunnen zeggen „zeer goed", indien niet de barometer van den wereldhandel zoo constant op „veranderlijk" wees. Niet alleen de hoogere prijzen zullen daartoe medewerken, maar ook de vermindering der exploitatiekosten (de prijs van voeding, meststoffen, enz. is aanzienlijk gedaald), terwijl bovendien de daling in de scheepsvrachten een aanzienlijke besparing geeft.

In hetzelfde Nr. van „In- en Uitvoer" een artikel van J. H. R. over de Indische arbeidsraden, waarvan de instelling aan critiek wordt onderworpen. Het slot luidt: „De bemiddelingsambtenaar zal zijn taak aanvangen, zonder vertrouwen door den werkgever, met gehoon door den werknemer worden ontvangen. Tenzij...... de Regeering het advies bijzet in het mausoleum, waar de *paper systems* van de Arbeidscommissie tot dusverre alle een plaats hebben gevonden."

De West-Indische Gids.

Inhoud van de April-afl.: Twee rooftochten met tragischen afloop (n.l. van Binckes en J. d'Estrées in 1676 in West-Indië). — Het voorspel der installatie van den posthouder bij de Aucaners, door G. J. Staal. — Nog een staatsrechtelijke kwestie inzake het vaststellen der Begrooting, door Mr. B. de Gaay Fortman. — Een wegtracé door het moeras naar Coronie, door B. J. Kluvers. — Negers en onderwijs in de Vereenigde Staten van Amerika, door W. D. H. Baron van Asbeck.

De Indische Mercuur.

No. 15. Technische en economische mogelijkheden voor het groot-rijstbedrijf in Nederlandsch-Indië. Voordracht van den hr. K. van der Veer (Discussie). — Berichten van de Afdeeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut No. 8. Infusoriënaarde, Diatomeeënaarde, Bergmeel of Kieselgur in Ned. Oost-Indië, door Dr. E. C. J. Mohr. — De handelsbeweging tusschen Japan en Ned.-Indië gedurende de eerste drie kwartalen van 1921. — Mededeelingen 47 en 49 van het Instituut voor Plantenziekten, besproken door Prof. Dr. J. Westerdijk. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft eene opgave van recente literatuur over zgn. groote cultures. — Verder vindt men in dit Nr. een Open brief van den hr. D. J. G. van Setten naar aanleiding van Dr. E. C. J. Mohr's veelbesproken voordracht: De natuurlijke grondslagen voor de ontwikkeling van Sumatra, met antwoord van laatstgenoemde.

Herdrukken uit oude Verhandelingen v. h. Bat. Gen.

Een aardig denkbeeld was het van de firma Javasche Boekhandel en Drukkerij te Rijswijk (O.-I.), om eenige opstellen in de allereerste deelen der Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap van K. en W. ongewijzigd opnieuw uit te geven. Zij hebben (voor zoover ze althans ons onder oogen kwamen) betrekking op de uitoefening der geneeskunst op het laatst der 18e eeuw.

Het drietal geschriftjes is getiteld: 1. Mr. W. van Hogendorp, Geneeskundige propaganda-geschriften. 2. Dr. Jacob van der Steege, Geneeskundige berichten. 3. Dr. David Bylon, Knokkelkoorts.

Inlandsche industrieelen op Jaarbeurs Bandoeng.

Het Bestuur van de Vereeniging Ned.-Indische Jaarbeurs te Bandoeng doet loffelijke pogingen de Inlandsche industrieelen aan te sporen tot deelneming aan de van 18 Sept. tot 8 Oct. e.k. te Bandoeng te houden Jaarbeurs. Daartoe heeft het Bestuur zich gewend tot de Hoofden van Gewestelijk Bestuur en hunne tusschenkomst ingeroepen tot verwezenlijking der plannen.

In het Nr. van 1 Maart van het orgaan „De Jaarbeurs" wordt een en ander uiteengezet; we ontleenen het volgende er aan.

„Ons Bestuur heeft besloten, ten eerste ten behoeve van de Inlandsche nijveren goedkoope stands beschikbaar te stellen en ten tweede om het attractief voorkomen van de Jaarbeurs te verhoogen, door bepaalde groepen van Inlandsche nijveren zoo mogelijk in speciale paviljoens onder te brengen. Evenals tijdens de Semarangsche tentoonstelling zou dan bijv. een Atjehsch, een Balineesch, een Padangsch, een Celebesch, een Djocjasch, een Borneosch gebouwtje enz. kunnen verrijzen voor het onderbrengen van de voortbrengselen en producten uit de betrekkelijke landstreek of het gewest. Op het Jaarbeursterrein zouden dan geleidelijk een complex gebouwen kunnen worden opgericht, zoo mogelijk in overeenstemming met den woningbouw van de streek waarvoor zij moeten dienen. Er zou dan zoo langzamerhand in zekeren zin ontstaan een soort openluchtmuseum met commercieelen ondergrond......"

„Kan dit plan verwezenlijkt worden en ons Bestuur acht — zooals reeds gezegd is — zulks zeer in het belang van de Inlandsche nijverheid, dan zal elke Jaarbeurs steeds grootere aantrekkelijkheid verkrijgen, niet alleen voor de Inlandsche bevolking, doch evenzeer voor de verschillende andere groepen en speciaal ook voor de buitenlanders."

Indisch Militair Tijdschrift.

Hoofdzakelijke inhoud der Maart-afl.: De tegenaanval op kleine schaal, door H. Gramberg. — Het vraagstuk van de beperking van de bewapeningen (slot), door P. — De afschaffing van den verplegingstrein bij de brigades, door C. H. C. Waal. — De oefentijd van den soldaat, door F. J. P. S. — Landverpleging of magazijnsverpleging? door A. M. W. van Renesse. — Beschouwingen over ons toekomstig escadron divisie-cavalerie, door M. Thomson. — Naar aanleiding van het wetenschappelijk jaarbericht 1920, door F. Treffers. — Het gebruik van artillerie aan de hand van het Japansch ontwerp-reglement voor de veld-artillerie (vervolg), door C. D. Lagerwerff. — Officiersrijpaarden (vervolg).

Orgaan Ned.-Indische Officiersvereeniging.

Febr. 1922. Reproductie eener oorkonde, aangeboden aan Generaal Swart bij diens vertrek, met waardeerend artikel. — Overste Holle schrijft over „Onderzeevloot of luchtvloot"; hij geeft de voorkeur aan de laatste. — Luit. Droog schrijft over den militairen Radiodienst. — Majoor Bannink houdt een korte beschouwing, getiteld „De Indische Officiersopleiding in Nederland" en betoogt, dat medezeggingschap van Indië hierbij geen overdreven eisch is. — Kapitein Graaff levert een artikel over de reorganisatie van het militair onderwijs. — Voorts bevat de afl. o.m. 2 bijdragen contra het voorstel-Geldrop inzake de bevorderingsregeling; een van de hand van kapt. Dormaar, de ander van kapt. Sieburgh.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 2. Huisvesting in Indië (vervolg), door N. — 't Geestengeloof der Toradja's (slot), door D. C. Prins. — Eene meerdaagsche legeroefening naar het Diëngplateau, Midden-Java, door kapt. L. C. Becking (slot). — Op weg naar de tropen, door J. Croiset van Uchelen. — Zijn doel bereikt, door Th. J. A. Hilgers.

Onkunde . . . of misleiding?

Onder dezen titel bevat de Ingenieur van 15 dezer een Ingezonden stuk van ir. G. J. Dijkerman naar aanleiding van de door het Dep. van Koloniën uitgegeven brochure „Een en ander over de kosten van het leven in Ned.-Indië in het jaar 1920." Wij bevelen hen, die de heftige aanvallen op dit werkje (samengesteld door den leider van het Inlichtingenbureau van het Dep. van Koloniën, L. E. Dom van Rombeek) hebben gelezen, aan ook kennis te nemen van het stuk van ir. Dijkerman.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

No. 37. Herinneringen uit mijn plantersloopbaan (vervolg). — Vulcaniseeren van rubber, door J. E. — Practisch bodemonderzoek, door Oeij Tiauw Hok. — Iets uit de practijk van den Landbouw-voorlichtingsdienst, door H. L. — Verslag van de Coöperatieve Commissie (besproken), door K. — De invloed der malaise op den handel in Inlandsche producten, door Th. Ligthart (ontleend aan Kol. Studiën). — De suikerindustrie in Latijnsch-Amerika. — De suikerverzorging van de Vereenigde Staten in 1921. — Eenige klappersoorten, dopr W. D. — De tabakshandel in 1921. — De tabaksproductie van de Philippijnen. — Afschrijving van den aanplant van rubberondernemingen. — Rentabiliteit der pluimveeteelt.

Vulkanologische mededeelingen.

Als uitgave van den Dienst van het Mijnwezen zijn (bij de Landsdrukkerij te Weltevreden) de Nrs. 2 en 3 der Vulkanologische Mededeelingen verschenen. Beide zijn bewerkt door den tijd. geoloog bij 's Lands Mijndiensten, Dr. G. L. L. Kemmerling, en zijn respectievelijk getiteld: De uitbarsting van den G. Keloet in den nacht van den 19en op den 20en Mei 1919 (met 71 foto's, 15 platen en 1 bijlage), en: De hernieuwde werking van den vulkaan G. Merapi (Midden-Java) van begin Augustus 1920 tot en met einde Februari 1921 (met 6 platen en 19 foto's).

Dr. Brandstetter's vergelijkende studiën.

Bij E. Haag te Luzern is verschenen een nieuwe aflevering der reeks geschriften van Prof. Dr. Reinward Brandstetter: „Wir Menschen der indonesischen Erde." De titel luidt: Der Sinn für das Wahre, Gute und Schöne in der indonesischen Volksseele. Eine Untersuchung auf Grund der indonesischen Sprachen und Volksdichtungen, mit einer indonesisch-indogermanischen Parallele als Anhang.

Zendingsperiodieken.

De Macedniër. De herleving van het religieus besef en onze Zending, door D. Bakker. — De Zending op Soemba van 1904—1920 (vervolg), door D. K. Wielinga. — Midden-Java ten Zuiden. (De nieuwe koers in Indië), door D. Pol.

Nederlandsch Zendingsblad. April 1922. Vader van Hasselt 1862—29 April—1922 (met portret). — Zendeling J. A. van Balen 1882—25 April—1922 (met ill.)

Alle den Volcke. April 1922. Het verhaal van de onsterfelijkheid en de afkomst van den Toradja-vorst van Makele (wordt vervolgd), door D. C. Prins.

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. April 1922. Mgr. M. J. D. Claessens 1852—17 Februari—1922, door Dr. J. G. C. Vriens. — Java kan en moet gewonnen worden voor Christus, door R. P. J. Mulders. — Vrije Godsdienstprediking in Indië. — Geestelijke verzorging der ambtenaren in den Indischen Staatsdienst, door Dr. J. G. C. Vriens. — De Britsch-Indiër in Suriname en het Surinaamsche Missiewerk, door W. Austermöller. (Dit laatste artikel is mede verschenen in het 15 April-Nr. van „De Volksmissionaris").

Berichten der Rheinischen Missions-Gesellschaft, 1922. No. 4. Die ersten Eindrücke der neuen amerikanischen Missionare von der Missionsarbeit in Neu-Guinea.

* * *

The Malay Archipelago, the land of the orang-utan and the bird of paradise. A. narrative of travel, with studies of man and nature, by A. R. Wallace. (New edition). (London, Macmillan and Co. 1922).

Het woningvraagstuk en de huurbepaling, door J. F. H. A. Later, met Naschrift door L. — Instelling van Wethouders. (Locale Belangen, 1 Maart 1922).

Iets over Ambon, door P. van der Bijl (slot). — Een stem uit de Inl. Christenwereld (vervolg), door H. Djajasoebrata. (De Banier, 10 Maart 1922).

De drinkwatervoorziening in Indië (wordt vervolgd), door N. A. v. W. (Indologenblad, April 1922).

Zeilen in Indië, door A. E. v. d. Biesen. (Ons Element, 8 April 1922).

De jongste ontwikkeling der Britsche en die der Ned.-Indische belastingwetgeving in onderling verband beschouwd, door Mr. B. J. F. Steinmetz (Weekbl. voor Privaatrecht enz., 1922, bl. 137).

Over de cultuur van den Soyaboon in Ned.-Indië. (Ceralia, 4 April 1922).

Bestrijding van Phytophthora Nicotianae in de Vorstenlanden, door Dr. A. d'Angremond. (Proefstation voor Vorstenlandsche tabak. No. XLIII).

Over de instervingsziekte bij Hevea Brasiliensis, door Dr. A. Steinmann. — Onderzoekingen over den worteldruk van Hevea Brasiliensis, door Dr. W. Bobilioff. (Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië. Maart 1922).

Suriname.

Onder het hoofd *„Het plan Pyttersen"* schrijft *„De West"* van 28 Februari:

„De heer Pyttersen — die in November j.l. aankwam om van regeeringswege een onderzoek in te stellen naar nieuwe cultuurmogelijkheden — is heden per s.s. Commewijne weder naar Nederland vertrokken.

Hij stond ons voor zijn vertrek welwillend een kort onderhoud toe, waarin hij verklaarde, als geheel, tevreden te zijn over de resultaten zijner voorloopige verkenning. Het verdient z.i. aanbeveling,

om het aangevangen onderzoek (waarvoor de regeering een bedrag van twee ton heeft beschikbaar gesteld) voort te zetten.

De heer Pyttersen heeft aan verschillende rivieren, even voorbij de zoogenaamde kuststrook, de grondsoort gevonden die hij zocht. De grondsoort namelijk, die, van lichter structuur dan de zware klei aan de kust, zich beter leent voor machinale bewerking. Maar hij heeft ook rondgekeken in de kleilanden aan de kust en kwam tot de slotsom, dat ook daar veel meer gelegenheid bestaat voor toepassing van machinerieën dan hij aanvankelijk meende.

Welke gronden ten slotte de voorkeur verdienen — de zeer vruchtbare aan de kust, dan wel de hoogerop gelegen terreinen die minder vruchtbaar zijn, doch gemakkelijker machinaal te bewerken — is iets dat door nadere proefnemingen moet worden uitgemaakt.

Het is ten slotte, zoo verklaarde de heer Pyttersen, de kostprijs die den doorslag moet geven. Een opleving van de kolonie is eerst te verwachten als duidelijk kan worden aangetoond, dat de kostprijs van Surinaamsche producten de felle concurrentie op de buitenlandsche markt met succes het hoofd kan bieden. Zoolang dit niet met cijfers kan worden aangetoond, geeft alle gepraat over de schatten van Suriname niets. De natuurlijke rijkdommen van een land hebben eerst waarde als blijkt dat zij op loonende wijze te ontginnen zijn.

Suriname biedt ongetwijfeld groote voordeelen aan, doch daartegenover staan schaduwzijden. Op de creditzijde staat als hoofdpost het arbeidsvraagstuk. De oplossing van dit vraagstuk is echter louter een kwestie van kapitaal. Kan men nu aantoonen dat in weerwil van de aanzienlijke uitgaven voor arbeidskrachten nog behoorlijke winsten kunnen worden gemaakt, dan is een opbloei der kolonie te verwachten. Ook hier komt men dus ten slotte terug op de kwestie van den kostprijs.

Van belang is het een type arbeider in te voeren, waardoor de eenheidsprijs van werk niet te hoog wordt opgevoerd. De Javaan schijnt den heer Pyttersen geschikt voor Suriname, al heeft hij ook fouten, die vooral hier, waar hij een groote mate van vrijheid geniet, hinderlijker zijn dan op Java. Wil men kans hebben de gewenschte soort Javanen hierheen te leiden, dan is het noodig, dat de werving op Java kan rekenen op een jaarlijksch minimum. In deze richting stelt de heer Pyttersen zich voor een voorstel te doen. Voor zoover hij hier in de gelegenheid was om Javanen te zien en te spreken, kreeg hij den indruk, dat zij gelukkig en tevreden waren.

Waar ondernemers in Suriname wel nooit zullen kunnen beschikken over een ruime arbeidsmarkt, is het van groot belang, dat handenarbeid zooveel mogelijk door machines vervangen wordt.

Het is dit laatste wat aanleiding geeft om opnieuw de aandacht te vragen voor gronden, die in vorige eeuwen in bewerking zijn geweest en toen weder verlaten, omdat men aan de kust zooveel vruchtbaarder grond bezat. De noodzakelijkheid om zooveel mogelijk handenarbeid uit te sparen brengt het vraagstuk van de cultuurmogelijkheid dier gronden in een nieuw licht. Het type grond dat de heer Pyttersen in het binnenland aantrof, viel hem mede. Naar de uitgestrektheid dier gronden wordt een nader onderzoek ingesteld.

De heer Pyttersen meende voorloopig zich niet verder te kunnen uitlaten. Hij verzekerde echter, dat zijn belangstelling in de kolonie onverzwakt bleef en dat hij een voorvechter bleef van de verdere ontwikkeling van Suriname. Suriname is dit ten volle waard, verklaarde hij."

Ook in *„De Surinamer"* van 2 Maart een persgesprek met den heer Pyttersen.

Hieraan ontleenen wij het volgende:

„Op onze vraag, of hij voor zijn plannen particulieren zou kunnen interesseeren, antwoordde hij met een beslist jà. Maatschappijen op Java zoeken nieuwe terreinen; de ervaringen, in de buitenbezittingen van de Oost opgedaan, zijn niet steeds bemoedigend geweest. En daarom is hij de meening toegedaan, dat Suriname, hetgeen een gezond en vruchtbaar land is, zeker in aanmerking zal komen, mits — en hier kwam hij weer op dat ééne groote punt neer — de kostprijs de exploitatie loonend maakt.

Verder deelde de heer Pyttersen ons mede, dat hij met het Studie-Syndicaat, met de heeren Kasteleyn en Kluvers in 't bijzonder, in relatie stond. Het eigenlijke rapport — zoo besloot hij — blijft voor de Regeering gereserveerd, die Suriname *wil* helpen, op voorwaarde, dat haar een deugdelijk plan worde voorgelegd."

Uit de mededeelingen van den heer Pyttersen aan het blad *„Suriname"* van 3 Maart knippen wij het volgende:

„De heer P. deelde ons verder mede, dat hij alle aandacht geschonken heeft aan het vraagstuk van de aanwending der waterkracht onzer vallen tot opwekking van electrische energie. Dit onderzoek zal verder worden voortgezet door de Direkteur van Openbare Werken Ir. Kempees. Hijzelf zal in Europa besprekingen houden met deskundigen op dat gebied, ten einde te komen tot een keus van daartoe benoodigde werktuigen."

Waar in het bovenstaande de machinale bewerking van den bodem zoo op den voorgrond treedt, vestigen wij de aandacht van het landbouwdepartement in Suriname op een nieuwen Franschen tractor, beschreven en afgebeeld in het tijdschrift *„Sciences et Voyages"* van 17 November 1921 (3, rue de Rocroy, Paris). Deze machine lijkt ons uitgeknipt voor Suriname en een proefneming daarmede door het landbouwdepartement of door een of andere landbouwonderneming verdient alleszins aanbeveling. Wij vestigen er de aandacht op, dat het genoemde nummer van *„Sciences et Voyages"* te lezen is op het redactie-bureau van het blad *„Suriname"*.

* * *

De gouverneur heeft het volgend schrijven gericht tot de Koloniale Staten:

„Naar aanleiding van de in de missive van de Koloniale Staten van 15 Februari 1922 No. 47 gestelde vragen ten aanzien van de in de Corantijn gelegen eilanden, heeft de ondergeteekende de eer UhoogEdelGestrenge mede te deelen, dat zijnerzijds geen enkel bezwaar bestaat tegen de uitgifte van concessiën voor houtbewerking op het Papegaaieneiland en dat zoodanige uitgifte eerlang zal plaats hebben."

Dus toch een diplomatiek antwoord! Het spijt ons voor Baron van Heemstra. De vraag heeft betrekking op „de in de Corantijn gelegen *eilanden*" en nu spreekt de Gouverneur leukweg *alleen* van het Papegaaien-eiland! Het spel van kat en muis wordt dus ook op het Plein te Paramaribo voortgezet. We hopen, dat de Koloniale Staten zullen willen weten hoe het staat met de uitgifte van concessiën op de *andere* eilanden.

* * *

„De Surinamer" van 5 Maart schrijft:

De heer R. A. Tammenga is te Paramaribo op den leeftijd van 80 jaren overleden.

De heer Tammenga was de laatstovergeblevene der kolonisten, die hier een driekwart eeuw geleden aankwamen. De school aan den tweeden Rijweg werd het vorige jaar, op zijn 80sten verjaardag, naar hem genoemd.

De overledene was o.m. lid der Kolonisatie Commissie van 1892 en lid der Koloniale Staten.

De Regeering erkende zijne verdiensten, door hem het Officierskruis in de Orde van Oranje-Nassau toe te kennen. Onder degenen, die bij de begrafenis tegenwoordig waren, werden o.m. opgemerkt: Mr. L. J. Rietberg, Ondervoorzitter van den Raad van Bestuur en de heer E. Snellen, Directeur van den Landbouw en de Adjudant van den Gouverneur.

* * *

In de gewone vergadering op 10 April van de

afdeeling der Kon. Academie van Wetenschappen, bestemd voor de taal-, letter-, geschiedkundige en wijsgeerige wetenschappen, heeft Dr. J. P. B. de Josselin de Jong, te Oegstgeest, een mededeeling gedaan over de *„couvade"*.

Wij ontleenen aan de N. R. Ct. van 11 April, Ochtendblad C, het volgende overzicht, ons voorbehoudende op het onderwerp terug te komen, wanneer wij de „mededeeling" zelf hebben kunnen lezen:

„De meeste oudere ethnologen hebben den couvade-ritus opgevat als een gefingeerd „vaderkraambed", en in verband gebracht met een overgang van moederrechtelijke tot vaderrechtelijke familie-inrichting. Latere onderzoekingen hebben bewezen, dat deze opvatting niet juist kan zijn, daar de volken, bij welke de ritus in zwang is, het echte kraambed niet kennen, terwijl het gebruik bovendien volstrekt niet aan een bepaald type van familie-inrichting gebonden blijkt te zijn. Op dergelijken grondslag rusten de theorieën die zich aansluiten bij de inheemsche interpretatie: deze legt niet den nadruk op de bedrust van den vader, doch op den leefregel, waaraan hij zich met het oog op het welzijn van zijn pasgeboren kind te onderwerpen heeft. Van een derde groep van ethnologen heeft vooral Frazer het onderzoek vooruit gebracht, door aan te toonen dat sommige simuleeringsriten, die men in het couvade-complex heeft betrokken, in de meeste gevallen niet na maar vóór de bevalling plaats vinden en de bescherming van de barende vrouw ten doel hebben. Ter interpretatie van het postnatale geboorte-ritueel mogen die riten natuurlijk niet als gegevens worden gebruikt.

Uit verschillende bronnen blijkt, dat, althans in Zuid-Amerika, de geboorte-ritus zich uit een eerstgeboorte een vaderschapsritus moet hebben ontwikkeld en ook bepaalde elementen in den ritus zelf, zooals het strenge vasten van den vader en de folteringen, die hij bij sommige stammen moest ondergaan, wijzen er op, dat eertijds niet, of althans niet alleen, de veiligheid van het kind, maar vooral de magische sterking van den vader het doel van dit ritueel moeten zijn geweest. Zoowel in wezen als in uiterlijk voorkomen behoort de ceremonie tot de bekende groep van „crisisriten", waarin zich de voorstelling manifesteert, dat men bij de intrede van elke nieuwe levensphase in een kritieken toestand verkeert, die speciale magisch-ritueele voorzorgsmaatregelen vergt. Als nevenmotieven zijn te herkennen de vrees voor de magische gevaarlijkheid van de kraamvrouw en voor de gevaren, die de innige betrekking tusschen den vader en zijn pasgeboren kind natuurlijk ook voor eerstgenoemde meebrengt.

Uit de vergelijking met een anderen crisisritus, die bij sommige kannibaalsche stammen in Z.O. Brazilië in zwang was, valt af te leiden, dat de couvade in Zuid-Amerika meer bepaaldelijk als een wedergeboorte-ceremonie is op te vatten. In andere deelen der aarde, zooals b.v. in den Maleischen Archipel, schijnt het crisismotief meer op den achtergrond te treden, terwijl het verband tusschen prae- en postnatale gebruiken er nauwer is. Blijkbaar hebben grootendeels dezelfde geloofsmotieven zich in verschillende gebieden op diverse wijzen met elkaar gecombineerd en elkaar verdrongen; van een ontwikkelingsproces, dat overal hetzelfde verloop heeft gehad, is niets te bespeuren."

* * *

De koloniale paragraaf van het program van actie van de anti-revolutionnaire partij luidt:

a. Zorgvuldig financieel beleid, opdat door het nalaten van niet bepaald onvermijdelijke uitgaven, door sterking van de economische draagkracht en door bevordering van het daarop gerichte particuliere initiatief, door krachtige ontginning van de natuurlijke rijkdommen en door doelmatige belastingheffing, het verbroken financieele evenwicht spoedig worde hersteld.

b. Bestuursdecentralisatie gepaard met de vorming van autonome gebieden, bestuurd met medewerking der ingezetenen. Op dezen grondslag voorbereiding van grootere staatkundige zelfstandigheid in Nederlandsch-Indië.

c. Verleening van den, in deze moeilijke tijden, noodzakelijken financieelen steun aan het op zedelijke en godsdienstige verheffing der bevolking gerichte particulier initiatief; bestrijding van opium- en sterken drank-gebruik; wijziging van art. 123 R. R.; bevordering van de zelfstandigheid, ook in financieelen zin, van de kerken tegenover den Staat."

Met art. 123 R. R. wordt natuurlijk bedoeld het Oost-Indische Regeerings Reglement.

* * *

Naar wij vernemen, zijn als voorloopig comité voor de organisatie van het eventueel in 1924 alhier te houden Amerikanisten-congres officieel aangewezen: Th. A. J. Delprat, Voorz. van het Kon. Nederl. Aardr. Genootschap, Pres.; Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis, Leiden, Voorz. Ned. Anthr. Vereeniging en hoofdredacteur van het Int. Arch. f. Ethnographie en Jhr. L. C. van Panhuys, Hoofdcommies Dept. van Koloniën.

Curaçao.

Grondwetsherziening.

De opmerking, in het V. V. der Eerste Kamer gemaakt, waarop wij in ons blad van 30 Maart l.l. wijzen, is aldus beantwoord:

„Met de in het voorloopig verslag gemaakte opmerkingen betreffende het voornemen der regeering om te overwegen, of het aanbeveling verdient de art. 1 der regeeringsreglementen voor Suriname en Curaçao te wijzigen of aan te vullen ter herstelling van de onjuistheid van den verzamelnaam Curaçao voor de Nederlandsche eilanden in de Caraibische Zee en de administratieve splitsing van de Bovenwindsche en de Benedenwindsche eilanden in twee groepen, zal door de regeering rekening worden gehouden bij de a.s. herziening van die reglementen."

Beteekent dit, dat de Regeering ook binnen het kader der nieuwe bepaling „administratieve splitsing dezer eilanden in twee groepen, elk onder eigen Bewindhebber", mogelijk acht? Het schijnt zoo.

Salarisherziening.

Zal er niets van komen? De Minister van Koloniën heeft bij de behandeling der Surinaamsche begrooting verklaard, dat hij ook voor Curaçao den tijd nog niet gekomen acht voor het „converteeren van duurtetoeslagen in salarissen". Intusschen heeft de Gouverneur nieuwe voorstellen ingediend, waarop wij hopen terug te komen.

De verhooging der loodsgelden.

Het Voorloopig Verslag is niet onverdeeld gunstig. Men betreurde het algemeen, dat het Bestuur in plaats van bezuinigingsvoorstellen eerst belastingverhoogingsvoorstellen bij den Raad aanhangig maakt. Leedwezen en bevreemding werd door „meerdere leden" uitgesproken, dat juist nu de scheepvaart schier over de geheele wereld er ongunstig voorstaat, en de schoenervaart in de haven van Curaçao zoo goed als stil ligt, en zoo weinig lading is en de huur van opslagplaatsen beduidend verlaagd is, om te voorkomen, dat men dit eiland gaat vermijden, dit ontwerp is ingediend. Men hoopte, dat het bestuur niet zou willen breken met den tegenwoordigen toestand, dat de scheepvaart, welke een der voornaamste bestaansbronnen van het eiland Curaçao vormt, door de goedkoopte der plaats hierheen gelokt moet worden.

De meeste schepen vallen hier alleen binnen, omdat ze hier voor weinig geld gereed kunnen komen. De lading toch, welke hier gehaald of gebracht wordt, is in evenredigheid tot naburige plaatsen gering, terwijl het Gouvernement, dat nu tot verhooging van loodsgelden wil overgaan, zelf betrekkelijk weinig merkbare faciliteiten biedt. Kaden, opslagplaatsen, lichters, dit alles is groo-

tendeels particulier eigendom.

Gaat men nu de loodsgelden te veel verhoogen, dan is de vrees gewettigd, dat, waar er bij particulieren reeds andere kosten gemaakt dienen te worden, óf verschillende stoomers geheel wegblijven, óf de lading geaccumuleerd wordt tot één schip in dezelfde tijdsruimte, waarin er vroeger meerdere binnenliepen.

Curaçao een vrijhaven, ziedaar het ideaal van enkele leden.

Andere leden zagen den toestand niet aldus in. Volgens hen zal de verhooging niet merkbaar drukken op de scheepvaart. Naar hunne meening is wat nu voor loodsgelden berekend wordt geenszins te hoog, eerder te laag.

De opmerking werd gemaakt, dat, terwijl de meerdere opbrengst op ƒ 25000 geraamd is, de verhooging in totaal genomen 100 pCt. en meer bedraagt, zoodat de meerdere opbrengst gerust op een ƒ 60.000 gesteld had kunnen worden.

Merkwaardig is het slot:

„Ten slotte wenschten eenige leden nog de hoop uit te spreken, dat het Bestuur, gedachtig aan den eisch van Zijne Excellentie den Minister van Koloniën, dat voor de algemeene traktementsverhoogingen der ambtenaren de helft der kosten door de kolonie zelf gedragen dient te worden, de opbrengst der belastingverhoogingen en ook van de verhooging der loodsgelden en uitvoerrecht op de mijnproducten, in de *allereerste* plaats voor dat doel zal bezigen; een doel toch, dat bij hen niet in de laatste plaats aansporing is geweest tot medewerken aan deze voorstellen."

Een Curaçaosche Vrijheidsbond.

Op 18 Januari l.l. is op Curaçao een Vrijheidsbond opgericht. Een propaganda-comité van 4 dames en 17 heeren had een programma van algemeene beginselen ontworpen, waaraan het algemeen programma van den Nederlandschen Vrijheidsbond blijkbaar wel ten grondslag heeft gelegen, maar waarschijnlijk naar de behoeften gewijzigd is. Het geheel maakt meer den indruk van een plaatselijk programma. Het behoud van het grondwettelijke koningschap, verzekerd aan Koningin Wilhelmina en hare nakomelingen, is uitgelicht, evenals de handhaving van ons onafhankelijk volksbesttaan. Aan de erkenning van de waarde van het geestelijk en godsdienstig leven is toegevoegd: „Zonder nochtans eenig kerkelijk gezag op staatkundig terrein te erkennen." Wat vreemd doet aan de eisch van herziening van het erfrecht en vooral de invoering van politierechtbanken ter bereiking van kleine zaken.

Voz di pueblo meent, dat de Bond reeds nu in drieërlei opzicht nuttig werk zal kunnen verrichten.

1°. Zal door het optreden van den Bond klaarheid moeten komen in de gedragingen van velen, die uitsluitend hun eigenbelang najagen zonder een greintje te voelen voor het lot van hun medemensch, ja, die het algemeen belang aan het hunne opofferen;

2°. kan de Bond een steun blijken voor de leden van den K. R., want aan den Raad voorgelegde vraagstukken kunnen in den Bond besproken worden, waardoor de Raad weet, dat hij althans dat gedeelte van de bevolking, dat in den Bond is, achter zich heeft;

3°. wordt verondersteld, dat de leden van den K. R., die tevens leden van den Bond zijn, bij vacatures er voor zullen ijveren, niet anderen te kiezen dan die klaren wijn schenken en hunne beginselen zijn toegedaan.

Vooral wat het eerste punt betreft zal men eene nadere uitwerking in het program van actie niet overbodig achten.

Op eene vergadering van 15 Maart l.l. zijn de statuten vastgesteld, het program van beginselen en een program van actie met eenige wijzigingen van ondergeschikt belang aangenomen.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen.

Nader nieuws.

Wij hebben terug te komen op eenige punten in deze rubriek van het voorgaande nummer behandeld, nadere berichten hebben nieuwe indrukken gebracht.

Ontleenden wij aan *La Dépêche Coloniale* van 3 April het stellige bericht der, omtrent de bezittingen van de Fransche maatschappij in de Nieuwe Hebriden, getroffen regeling, hetzelfde blad moest in zijn aflevering van 10 April tot de erkenning komen den wensch van den minister van koloniën, Alb. Sarraut, als de aanvaarde oplossing beschouwd te hebben, hetgeen ditmaal eens niet zoo uitgekomen is.

Terwijl Frankrijk en Engeland — juister de Australische Statenbond — het gezag deelen in de Nieuwe Hebriden, blijven de grondbelangen er in concurrentie. De *Société française des Nouvelles Hébrides* geeft, met haar bezit van 600.000 hectaren, aan Frankrijk een grooten voorsprong. Gaat dit bezit in Australische handen over, dan houdt Frankrijk niet veel meer over. Minister Sarraut had als beste oplossing gevonden den aankoop van het meerendeel der aandeelen in die maatschappij en wel door middel van een door de Banque de l'Indochine aan den staat te verstrekken voorschot. Die bank had zich tot medewerking in dézen vorm bereid verklaard. De *Commission des colonies* en de *Commission des finances* hadden echter nog haar oordeel over dit plan uit te spreken en zij hebben zich er tegen verklaard. Bij de besprekingen werden de volgende overwegingen naar voren gebracht: de S. fr. d. N. H. staat erg in 't krijt bij de Banque de l'Indochine; wil deze de gronden in haar bezit krijgen, dan kan zij dit bereiken zonder financieele tusschenkomst van den staat en die gronden blijven dan ook Fransch; de beschikbaar gestelde gegevens werden niet voldoende geacht om een duidelijk inzicht in de voorgestelde transactie te krijgen; de som, uitgetrokken voor den aankoop der aandeelen, scheen veel te hoog.

Zullen nieuwe voorstellen volgen? Alles is nu weer onzeker.

Aan hetgeen wij berichten over diamant uit Kongo, hebben wij iets toe te voegen, dat ontleend is aan een Antwerpsche correspondentie in de N. R. Ct., die wij hier verkort weergeven:

Het Londensche Syndicaat is er in geslaagd zich te ontdoen van een niet gewenschten en lastigen concurrent.

De minister van koloniën en de Mij. de Forwinière zijn gezwicht voor de groote en slimmere diamantproducent. De Congo-diamanten kunnen voortaan geen spaken meer steken in den Engelschen diamantwagen.

Het L. S. heeft weder de geheele diamantmarkt in handen. De gevolgen hiervan zullen eerst duidelijk te voorschijn treden bij een algemeene herleving der vraag naar geslepen diamant.

De Anglo-American Corporation heeft verkregen, dat de geheele productie der Congo-diamanten van het loopende jaar aan haar wordt verkocht; slechts een uiterst klein deel mag in Antwerpen worden verkocht; voorts heeft zij zich verzekerd van een optie voor de komende jaren.

Het zeer eigenaardige in deze historie is ongetwijfeld, dat van officieele zijde de meest mogelijke stilzwijgendheid wordt in acht genomen. De Antwerpsche bladen, z.a. Neptune en De Schelde, gaven uitvoerige beschouwingen; het eerste blad heeft getracht van het ministerie een bepaalde verklaring te verkrijgen, moest zich echter tevreden stellen met de mededeeling: „dat alles nog niet vast staat".

Bij de Forwinière is toen aangeklopt; hier is men ten minste duidelijk geweest door onomwonden te verklaren: Niets te mogen vertellen.

Het weekblad van de Belgische Juweliersvereeniging is evenmin te spreken over die geheimzinnigheid en vraagt: „Waarom dat ellendig werken in de duister"?

Luidde de conclusie, waartoe het Klein-Azië-overleg gekomen was: „binnen 3 weken kunnen de onderhandelingen over de definitieve vredesvoorwaarden beginnen", de kans op verwezenlijking van dit vooruitzicht is weer zeer gering geworden. Vooreerst stelde Angora een ontruiming van het door de Grieken bezette gedeelte op groote schaal tot voorwaarde, vóórdat men tot onderhandelen bijeen zou komen. Frankrijk en Engeland hebben dezen eisch onaanneembaar verklaard; terwijl wij dit schrijven is nog niet bekend, hoe Angora zich tegenover deze weigering stelt. Vervolgens vindt de regeering van Kemalpacha de keuze van Konstantinopel als plaats voor de conferentie slecht. 't Valt niet moeilijk goede redenen voor deze opvatting te vinden, zoo dat die wel gebillijkt zullen worden. Intusschen is 't niet zoo heel gemakkelijk elders alles in te richten voor een conferentie, waartoe vogels van zoo verschillend pluimage bijeen komen.

Afgezien van deze uitgesproken voorwaarden, laat de kans op inschikkelijkheid van de zijde van Angora zich niet gunstig aanzien. Kemal pacha is zich zijn macht en

beteekenis ten volle bewust; met de wapens zal men hem niet te lijf gaan en men durft den sultan, hoofd der mahomedanen, niet te grieven. Hij voelt zich veilig en sterk. Zelfs blijft hij de drie groote ministers, die zich verbeelden den wereldloop naar hun hand te kunnen zetten, voorhouden, dat 't lot van Turkije meer in zijn hand is dan in de hunne. Zoo heeft zich te Genua nu ook een vertegenwoordiging van Turkije aangemeld. Wordt deze ongenoode gast afgewezen, terwijl er toch over aangelegenheden, waarbij Turkije betrokken is, mocht worden beslist, dan zal Kemalisdan hieruit wel weer een grief weten te putten, die te pas gebracht zal worden als men nader over de zaken van Klein-Azië wil praten.

Kan al het voorafgaande gelden als een verdere uitwerking op nadere gegevens, voor het bericht over den voorgenomen vliegtocht de wereld-rond is helaas de mislukking te melden, door den tragischen dood van den koenen ondernemer. Sir Ross Smith, die vergezeld van zijn broeder sir Keith, en met luitenant Bennett, als mecanicien, de eerste vlucht Engeland-Australië heeft volbracht, die den 25en April, weer met Bennett, de reis om de wereld zou aanvaarden, is Donderdag van de vorige week van een hoogte van 3000 voet naar beneden gestort, terwijl hij nabij Londen een der proefvluchten uitvoerde met het amphibievliegtuig voor de groote reis bestemd. De machine sloeg te pletter, Ross was dadelijk dood, Bennet, die hem ook nu vergezelde, overleed na enkele minuten.

Gereed voor de groote reis stierf hij op het station van vertrek; bereid tot een wereldtocht viel hij bij een vlucht van vijftien minuten; op alles bedacht, vernielde een kleine misrekening al zijne voorzieningen.

Er zullen er zijn, die hierin de waarschuwing lezen: wees niet te overmoedig. Wij lezen er liever uit, dat in het groote niet meer gevaar steekt dan in het kleine en achten het gelukkig, dat het voornemen bestaat om het plan weer op te vatten.

Oproerige beweging in Tunis.

In Tunis verspreidde zich den 6en April het gerucht als zou de Bey tot het besluit zijn gekomen afstand van den troon te doen. Een volksloop van duizenden manifesteerde voor zijn paleis om hem te bewegen dit besluit niet uit te voeren; de Bey zou toen het gerucht zonder grond verklaard hebben, hij ontving den Franschen Resident-generaal en teekende een proclamatie, waarin hij de verzekering gaf, den troon zijner voorvaderen niet te willen verlaten en volle vertrouwen in de Fransche bescherming te hebben.

Daar het gerucht het eerste verspreid was door het nationalistische blad Saoeab, werd dit met schorsing gestraft.

Aldus luidden de eerste berichten, die het wilden doen voorkomen of een nietsbeduidend relletje hiermede was afgedaan. Echter bleven geruchten in omloop, die een andere voorstelling van zaken willen geven.

De Bey zou in 18 punten, een reeks verzoeken aan den Resident-generaal hebben doen toekomen, die op sterken invloed van de jong Tunesische partij wijzen. Zij zijn gericht op herstel van het absolute gezag van vóór een halve eeuw. De nationalisten treden beslist tegen het Fransche protectoraat op. Zij hebben tijdens den oorlog al geen soldaten geleverd. Zij drijven het daarheen, dat de verwachte komst van den President den republiek Millerand, die, zooals men weet, een groote reis door het Fransche gebied om de Middellandsche Zee maakt, aangegrepen zal worden tot een manifestatie voor meer medezeggenschap van het volk en meer onafhankelijkheid van het inlandsch bestuur. Zij vinden hiervoor ook steun van Fransche zijde, zoo heeft het communistisch Kamerlid Vaillant Couturier propaganda-lezingen in Tunis gehouden. Antoine Fabre, directeur van de Courrier du Soir, is uit Tunis verbannen wegens artikelen in zijn blad over de Tunische gebeurtenissen gepubliceerd.

Heeft de Fransche pers vroeger met eenige schadevreugde gewezen op de moeilijkheden door de Engelschen in Egypte ondervonden, en werd daarbij Tunis als tegenstelling gedacht, hier staan de zaken geheel anders dan in Egypte. Tunis behoort door dankbaarheid bezield te zijn voor de gedurende 50 jaren genoten weldaden. Het volk is er ook geenszins rijp voor medezeggingschap, 90 procent kan lezen noch schrijven (ligt hierin een bewijs van bevordering der ontwikkeling en zou 't cijfer in Egypte wel anders zijn geweest?) De Bey handelt niet uit overtuiging, doch laat zich drijven door eenige opstokers. Het was te verklaren, dat Ghandi beproefde van de tegenwoordigheid van den Prins van Wales in Indië partij te trekken, ten voordeele van zijn reeds lang in beweging zijnde non-coöperation-actie, maar in Tunis een manifestatie op touw zetten juist tegen dat het Fransche staatshoofd zijn belangstelling komt toonen en terwijl hij gast zal zijn, dat gaat alle perken van welvoegelijkheid verre te buiten.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

WERKKRACHTEN TEN BEHOEVE DER KOLONIËN.

Oost- en West-Indische werkgevers hier te lande worden uitgenoodigd om, wanneer in de vervulling van betrekkingen moet worden voorzien, hiervan mededeeling te doen aan het Informatiebureau der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Vrijdag 28 April e.k.* des namiddags ten 2 uur, Laan van Meerdervoort 187 alhier.

Punten van behandeling

I. Notulen.
II. Jaarverslag, rekening en verantwoording 1921 en begrooting 1922.
III. Koloniaal Weekblad.
IV. Financieele verhouding van Afdeelingen tot Hoofdbestuur.
V. Voordracht Algemeene Vergadering vacatures Hoofdbestuur.
VI. Agenda Algemeene Vergadering Amsterdam en vaststelling datum.
VII. Mededeelingen.
VIII. Rondvraag en sluiting.

De Secretaris,
VAN DER BRUGH.

Van de Afdeeling Apeldoorn:

LEZING VAN BARON VAN ASBECK, OUD-GOUV. VAN SURINAME.

Laat ik beginnen met een verzuim in het vorige berichtje, goed te maken. De afdeeling heeft op 12 en 26 April twee lezingen over „onze West", doch in samenwerking met het Koloniaal Instituut te Amsterdam gehouden, wat wel vermeld was in de advertentie en op de toegangskaarten, maar dat ik vergeten had in het vorige bericht te vermelden.

Woensdagavond 12 April dan sprak de heer W. D. H. Baron v. Asbeck over Suriname.

In zijn rede sprak Zijne Excellentie eerst over „de Suriname Puzzle"; bestreed hij de meening van sommigen, die er voor zijn Suriname maar te verkoopen en wees daarbij op Denemarken, dat met zijn verkoop van Koloniën direct ook uitverkocht was. Ook herinnerde hij er aan, dat daarginds Nederlanders zijn, die we maar niet zoo aan hun lot mogen overlaten.

Daarna gaf spr. een overzicht van de natuurlijke gesteldheid van het land, wees daarbij op de beteekenis van de regentijden voor de goud- en balata-explortatie. Een beknopt overzicht van den gang van zaken na 1800, den invloed van het verbod van slavenhandel en slavernij, de maatregelen om in het gebrek aan werkkrachten te voorzien, bracht ons naar den tegenwoordigen tijd en liet spr. daarop een overzicht volgen van de producten en de productie, wees hij vooral op de sinaasappelen, de sisalvezel, rijstcultuur, de proeven met katoenaanplant, de hoedenindustrie, de houtkap. Verder vestigde hij de aandacht op het werk van het departement van landbouw en hoopte hij, dat het onderwijs, vooral het landbouwonderwijs, in deze kolonie de negers als in Amerika tot landarbeid zou brengen.

Niet verkoopen, maar arbeiders en ook...... vrouwen doen emigreeren; goed onderwijs; geleidelijke ontwikkeling tot zelfbestuur, eerst in waterschappen en gemeenten, later over het geheele gewest, moet dit land brengen tot eenzelfden opbloei als Demerara, waar echter b.v. de hygiënische dienst en het onderwijs nog niet zoo goed zijn als in onze kolonie.

Bij het cijfermateriaal had de spr. gelegenheid te wijzen op het verband tusschen de cijfers van uit- en invoer en dat der aangekomen emigranten.

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

Toch viel er eenige vooruitgang te constateeren en zoo spoedig mogelijk moet Suriname vrij komen van de subsidie, door meer aanvoer van werkkrachten en krachtige medewerking van het kapitaal in Nederland en daarbuiten.

Tot zoover de belangwekkende rede. Na de pauze volgden een 70-tal lantaarnplaatjes, die door hun scherpe beelden het gesprokene goed verduidelijkten, waarbij menige typische bijzonderheid over mensch en land werd meegedeeld.

Jammer maar dat er niet zooveel belangstelling was als verwacht mocht worden. Slechts een 60 à 70 menschen waren opgekomen, waaronder een 40-tal niet-leden. Wij hopen, dat op Woensdag 26 April bij de lezing van prof. Boeke over Curaçao de leden van „Oost en West" beter blijk zullen geven van hun belangstelling. 't Is dan weer in de bovenzaal van het Tempelierenhuis, 's avonds om 8 uur.

De Secretaris,
J. C. BAARS.

Van het Informatie-Bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

BEKENDMAKING.

Ten behoeve van den Volksraad in Nederlandsch-Indië worden gevraagd twee geroutineerde stenografen.

De bezoldiging bedraagt ƒ 350.— 's maands, met negen tweejaarlijksche verhoogingen van ƒ 50.— 's maands. In verband met voorpraktijk is dadelijke toekenning van een of meer verhoogingen bij uitzending niet uitgesloten. Boven de bezoldiging wordt, zoolang de deswege bestaande bepalingen niet worden gewijzigd of ingetrokken, een duurtetoeslag genoten, welke thans minstens ƒ 120.— 's maands bedraagt.

Aan de uitzending is voorts verbonden:

a. vrije overtocht c. q. ook voor het wettig gezin, in de 2de klasse;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 2250.—;

c. eene voorloopige bezoldiging, ingaande op den dag van inscheping hier te lande, van minstens ƒ 200.— 's maands;

d. indien uit te zenden functionnarissen gehuwd zijn, uitkeering van het bedrag van eene maand activiteitsinkomsten als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

VOOR DEN INDISCHEN DIENST ZIJN BESTEMD:

P. van Zoomeren, Hinthamerstraat 93, 's-Hertogenbosch, als chef-stereotypeur b. d. Landsdrukkerij te Batavia;

D. Verdoorn, Fronemanstraat 12, Den Haag, als hoofd van de rotatiepers b. d. Landsdrukkerij te Batavia;

H. van Boheemen, Wolmaransstraat 48, Den Haag, als onderwijzer;

F. Döcker, Z. O. Binnensingel 90, Den Haag, als machinist b. d. Dienst der Staatsspoor- en Tramwegen.

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctorandi in het Nederlandsch recht of in de Nederlandsche rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctorandi in het Nederlandsch recht of in de Nederlandsche rechtswetenschap).

Leeraren in de Nederlandsche taal.
Leeraren in het Duitsch.
Leeraren in het Fransch.
Leeraren in de wis- en natuurkunde.
Leeraren in het teekenen (akte M*e* en *g*).
Leeraren in de Staatswetenschappen.
Leeraren in de scheikunde, allen volledig bevoegd.

Civiel- of bouwkundige ingenieurs bij het middelb. techn. onderwijs.

Werktuigkundige ingenieurs bij het middelb. techn. onderwijs.

Gepensionneerde genie-officieren als leeraren in de bouwkundige vakken bij het middelbaar technisch onderwijs.

Leeraar met K[1] bevoegdheid.

Onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs.

Onderwijzer met de hoofdakte en lagere akte wiskunde voor het meer uitgebreid lager onderwijs.

Onderwijzer bij het landbouwonderwijs.
Stenografen ten behoeve van den Volksraad.
Twee directrices bij de militaire hospitalen.
Verpleegster 1ste klasse bij het krankzinnigenwezen.
Verpleegster 1ste klasse voor de militaire hospitalen.
Verpleger 1ste klasse voor de militaire hospitalen.
Verpleegster 1ste klasse voor de operatiezaal.
Landbouwleeraar (landbouwkundig ingenieur).
Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.
Opzichter voor de Landsgebouwen.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen:

Opzichter werkplaats voor afd. locomotiefstelplaats en afd. rij- en voertuigbouw en afd. instrumentmakerij.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen (in tijdelijken dienst):

Technicus voor electro-zwakstroom.

Gouvernements-accountant in vasten of tijdelijken dienst.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de Afdeeling, onderafdeeling B, van het Ministerie van Koloniën.

Mutaties van 12 tot 19 April 1922.

Nieuwe Leden.

Mevr. Bladergroen-van der Willigen, Ginneken, Ulvenhoutsche Weg, Huize „de Bieberg", ƒ 5.

Mej. M. M. Raket, oud-onderwijzeres O.-I., Zutphen, Nieuwstad 91, ƒ 5.

C. Th. Deeleman, Onderwijzer Mulo te Solo, ƒ 5.

Mr. J. B. R. J. T. Pilon, Voorzitter Landraad te Bojolali, ƒ 12.

A. Mackay, Hoofd H.-Ch. school te Solo, ƒ 6.

J. S. Scholten, Assistent-Resident te Klaten, ƒ 12.

A. C. Koot, Kapitein Inf., te Solo, ƒ 6.

C. H. van Doornum, Luitenant Cav., te Solo, ƒ 6.

Nieuwe Begunstigers.

A. J. Joekes, te Apeldoorn, Waldeck Pyrmontlaan 64, ƒ 1.

Mevr. H. S. W. Joekes te Apeldoorn, Waldeck Pyrmontlaan 64, ƒ 1.

A. J. Joekes Jr. te Apeldoorn, Waldeck Pyrmontlaan 64, ƒ 1.

Mej. R. Boers, te Apeldoorn, Bandalaan 2, ƒ 1.

Afschrijven.

W. J. v. d. Moosdijk, Student, Leiden, Aloëlaan 45a.

Adresveranderingen.

W. P. A. Derksen, Onderwijzer O.-I., van: Venray naar Den Haag, Antonie Duijckstr. 109, ƒ 5.

D. S. V. „Onze Koloniën", Delft, van: Piet Heinstr. 58, naar: Langedijk 11, p.a. G. Liets.

F. B. Kroese, Luit. Art., van: Den Haag, Abeelstr. 28, naar: Bandoeng D. v. O.

S. Eman, Aspirant-Controleur B.B., van: Breda, naar: Weltevreden, Dep. B. B.

A. J. N. Engelenberg, Voorzitter Pol. Econ. Bond, van: Den Haag, Gogelweg 30, naar: Bandoeng, Groote Lenkongweg 3.

Mr. Dr. Ch. Heijman, Advocaat, van: Apeldoorn „Dennenhout", naar: Den Haag, Wilhelminastraat 2e, ƒ 5.

D. A. van Waardenburg, van: Nice „Grand Hotel O'Connor", naar: Scheveningen, Hotel de la Promenade, ƒ 10.

M. A. van der Sprong, oud-Inspecteur P. en T., Baden-Baden, van: Hotel Bayerischer Hof, naar: Haus Graf Zeppelin, Bismarckstrasse 30.

F. K. Scherius, oud Hoofd-Ingenieur, Wiesbaden, van: Sanatorium Dr. Lubowsky, Garterstrasse 20, naar: Hotel Riviera, Bierstadterstrasse 7.

N. J. van den Brandhof, Resident, van: Den Haag, Joan Maetsuyckerstraat 42, naar: Hotel Rappen, Freudenstadt (Deutschland).

Dr. J. J. van Wermeskerken, Utrecht, van: Paarlstraat 2, naar: Vossegatsche Dijk 27.

Dr. R. Leyds, Conrector Gymnasium, Groningen, van: Jozef Israelstraat 5, naar: H. W. Mesdagplein 1.

B. A. van Gulik, Luitenant Inf., van: Bandoeng, D. v. O., naar: Weltevreden, Schoolweg, E 11.

J. J. van Kempe Valk, Ambtenaar B.B., van: Weltevreden, Dep. B.B., naar: Pontianak.

J. de Roo, Bouwkundige B.O.W., van: Weltevreden, Dep. B.O.W., naar: Elisabethpark 1, Djati Barse te Weltevreden.

T. van der Bont, Bouwkundige S. S., Bandoeng, van: Americanlaan 13, naar: Tjibeunjingplantsoen.

G. P. Hoekman, Kapitein Inf., van: Buitenzorg, naar: Bandoeng, Patoehalaan 17, Karëes.

J. Passchier, Onderwijzer, van: Weltevreden D. v. O. en E., naar: Soemenep.

Mevr. Wed. L. J. C. van Es, van: Delft: Spoorsingel 27, naar: Den Haag, Benoordenhoutsche weg 34, ƒ 5.

Vereeniging „OOST en WEST”.

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 's-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die **gratis hulp** wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, koffiedrinken en dineeren; logeeren f 1.50, noenmaal f 0.75 en diner f 1.—. Aanvragen te richten aan den heer J. C. Hietink, Directeur.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan”, van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. de Munnik, Telef. Scheveningen No. 248.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. Bezemer.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door Fred. Oudschans Dentz;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. de Gaay Fortman.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: **Werkkring en Vooruitzichten.**

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

d. **Emancipatie-Toespraak** door Th. A. C. Comvalius. Prijs: 1 ex. f 0.25, porto f 0.04.

e. **„Ontwaakt”.** Ter nagedachtenis aan Corn. W. Blijd, door Th. A. C. Comvalius te Paramaribo.
Prijs: **f 1.50.**

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.*

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer A. J. GOOSZEN, Solo, residentie Soerakarta, Java.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of Hulp in de huishouding.
Lessen in Moderne Talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische Massage en Manicure, uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Opleiding admissie examen H.B.S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Type- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtigen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de Opvoeding van kinderen, omtrent Hotels, Pensions, Inrichting, Medische Hulp, Onderwijs, enz.

BESCHIKBAAR.